

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Dank voor Jezus

Heer,

*iedere geboorte is een wonder,
maar wonder-boven-wonder
is de geboorte van uw Zoon.*

*Zo diep de schepping ingedreven,
met het geschapene verweven,
een schepsel totterdood.*

*Gij zijt zo wonderlijk en goed,
uw lieve Zoon werd vlees en bloed,
Hij deelt ons duister leven.*

*Nu komt het, Heer, met ons terecht,
wij, kinderen, dank zij uw Knecht,
en in het licht geheven!*

Jaap Zijlstra

Inhoud

- 389 Dank voor Jezus
(Gedicht Jaap Zijlstra)
- 390 Ds J. C. Schaeffer,
Ik geloof – zeker weten
- 391 Drs H. de Jong,
Goddelijke en/of menselijke
inzettingen (4)
- 393 Drs P. J. van Kampen,
Bij nader inzien
(2. Het magische Universum)
- 393 Ds J. Kranenburg,
Pastorale Notities
- 394 D. W. L. Milo,
Over honden
(alleen voor dierenvrienden)
- 396 Liturgische Werkgroep,
Eindhoven
Het Lieboek
- 397 T. Hoekstra,
Die Osse ende dat ezelkijn
- 399 Ds K. Boersma,
De Franse kerken en wij
- 400 P. C. van Wijk,
Terloops...
- 400 Drs H. de Jong,
Boekbespreking
- 402 M. de Jonge,
Boekbespreking

Ik geloof – zeker weten! *)

Hebr. 11 : 1

Geloven doe je in de kerk

Misschien gebeurde het de afgelopen zomer nog.

In alle vroegte vertrok u naar uw vakantie-adres. Het was 's morgens een drukte van belang. De laatste spullen in de auto pakken. Gauw staande even ontbijten. En dan: Rijen maar!

Aan het eind van de straat roept moeder opeens: Zeg, Nellie, heb je het raam op je kamer wel dicht gedaan? Ja, zegt Nellie, ik geloof van wel.

Ja, geloven, geloven – weet je het zeker!

Nou, nee eerlijk gezegd ben ik er niet zeker van.

Dan nog maar gauw weer terug. Want stel je voor dat de boel onder regent of dat zo'n open raam dieven aantrekt.

Kijk, voor Nellie is geloven iets van: ik denk van wel, maar zeker weten doe ik het niet. Als het haar op de man af gevraagd wordt: zit dat raam nou dicht of niet!, dan heeft ze zo haar twijfels.

Misschien kent u ook wel de uitdrukking: Geloven, dat doe je in de kerk. Hier moet je het zeker weten. Ook hier wordt een tegenstelling gemaakt tussen geloven en zeker weten.

Geloof, dat geloof waar het in de kerk om gaat, is dan iets onzekers. Je hebt een vermoeden. Je acht iets misschien zelfs uiterst waarschijnlijk. Maar je hebt geen overtuigende bewijzen. Echt zeker weten kun je het nooit.

En dan lezen we in de Bijbel: hét Boek waarin we worden opgeroepen om te geloven:

Het geloof nu is de zekerheid van de dingen, die men hoopt, en het bewijs van de dingen, die men niet ziet.

In de Bijbel wordt geloven juist wel met zekerheid verbonden, met zeker weten. Maar het gaat dan wel om een bijzondere zekerheid.

Geloven – als dat woord in het OT voorkomt is het de vertaling van een woord dat in onze taal bewaard gebleven is in het bekende woordje *amen*. Dat oorspronkelijke woord betekent zoiets als: vast zijn, geldigheid hebben, betrouwbaar zijn. *Amen* betekent letterlijk: het staat vast, het heeft geldigheid. En *amen*-zeggen is iets beamen, iets voor vast en zeker aannemen.

Geloven is je leven wagen

Maar nu wil ik nog een stap verder gaan. Geloven is dus iets voor vast en zeker aannemen. Maar dat is nog te mager. Geloven is iets anders dan alleen voor-waar-houden. Het is mogelijk – en het komt ook inderdaad voor – dat mensen de hele Bijbel als waarheid aannemen en toch niet geloven.

Je kunt geloven, aannemen dat alles precies zo is gebeurd zoals het in de Bijbel staat – dat Israël door de Rode Zee

trok, dat Jona in de vis zat en dat Petrus over het water liep – je kunt het voor waar aannemen en dan toch niet echt geloven.

Omdat je je hart niet aan God gegeven hebt.

Misschien kan ik met een voorbeeld nog wat verduidelijken wat nou het typische van geloven is.

Het moet ooit eens gebeurd zijn dat een vermaarde koorddanser uit een wereldberoemd circus aankondigde dat hij zijn kunsten eens zou vertonen boven de Niagara-watervallen in Amerika. Hij wilde een touw laten spannen om daarover van de ene zijde van de kloof naar de andere te lopen.

U begrijpt: op de dag dat dat zou gebeuren stond het daar zwart van de mensen. Wat een sensatie! Hoe zou de koorddanser het er af brengen.

Ademloos keken de mensen toe hoe een stevige kabel gespannen werd. Ze keken eens in de duizelingwekkende diepte waarboven de man zou moeten balanceren. Ze zagen hoe de kabel nat werd door de opstuivende waternevels. Zou het hem echt lukken?

Maar onder doodse stilte volbracht de man de levensgevaarlijke tocht. Een daverend gejuich was zijn beloning.

Toen het enthousiasme was weggeëbd kondigde de man aan dat hij de tocht nog eens wilde maken, nu met een kruiwagen. Nee maar, de geestdrift steeg ten top.

Toen de koorddanser zich weer verstaanbaar kon maken vroeg hij of misschien iemand uit de menigte bereid was om dan in die kruiwagen te gaan zitten. Het zal u niet verbazen dat de animo hiervoor niet bijster groot was. Hoe de acrobaat ook aandrong, niemand leende zich voor zo'n waagstuk.

Totdat uiteindelijk één zich naar voren drong. Eén durfde het werkelijk aan om zich in die kruiwagen over die kabel boven die vreselijke afgrond naar de overkant te laten rijden.

En die ene was... de eigen zoon van de

koorddanser. Want hij geloofde in zijn vader. Hij vertrouwde hem volkomen. En hij leverde zich met huid en haar aan zijn vader over.

Dit vind ik een prachtig verhaal om duidelijk te maken wat geloven is: Je met huid en haar, op leven en dood toevertrouwen aan je henelse Vader. Omdat je zeker bent van Hem, van zijn liefde en van zijn macht.

En van zulke verhalen staat de Bijbel vol. In hoofdstuk 11 van deze brief aan de Hebreëën noemt de schrijver ettelijke figuren uit de geschiedenis van Israël die zo in God geloofd hebben.

En de bekendste is dan wel Abraham. Abraham geloofde God, zo lezen we herhaaldelijk in de Bijbel. Hij verklaarde God voor betrouwbaar. Maar dat zei hij niet alleen met woorden. Nee, hij toonde dat met zijn daden. Hij gaf al zijn zekerheden in zijn eigen land op om op reis te gaan zonder te weten waar hij uit zou komen en wat hem daar te wachten zou staan.

Hij balanceerde met zijn God op een dun koord boven een huiveringwekkende diepe afgrond. Maar hij leverde zich met huid en haar aan Hem over. Hij achtte God betrouwbaar. Hij was voor Hem gewonnen met hart en ziel.

Nu, geloven is vertrouwen op God, op zijn woorden en daden. En geloven is Jezus Christus aanvaarden als de Helper en Redder die God ons gezonden heeft om ons te brengen over een duizelingwekkende diepe kloof, veilig naar de overkant.

Zeker in het onzekere

Maar aan Abraham leren we ook nog iets anders. Aan hem zien we dat geloven ook vaak leven is met veel onzekerheden.

Misschien denkt u wel dat ik mezelf nu tegenspreek. Want ik ben immers begonnen met te zeggen dat in de Bijbel geloven alles te maken heeft met zekerheid. Hoe kan ik dan tegelijk zeggen, dat geloven ook leven is met veel onzekerheden is?

Maar dan wijs ik u er op dat Abraham uit zijn land vertrok zonder te weten waar hij komen zou.

En ik denk aan de dichters van vele psalmen, die vaak een en al vraag zijn: *Waarom staat Gij van verre, verbergt Gij U in tijden van nood? Hoe lang, Here? Zult Gij mij voortdurend vergeten? Waak op! Waarom slaapt Gij, Here? Ontwaak! Verstoet niet voor eeuwig!*

Niemand zal toch durven zeggen dat deze dichters geen gelovigen waren. Nee, juist omdat ze geloven roepen ze tot God en smeken ze Hem om hulp. Ze kunnen het gewoon niet laten.

Ze komen er niet klaar mee: met het raadsel van de leiding van God in hun leven. Ze zien niet hoe alles in hun leven of dat van anderen nog iets met God te maken zou kunnen hebben.

Maar ze geven hun geloof er niet aan. Ze zeggen hun vertrouwen niet op. Te-

midden van alle onzekerheden blijven ze zeker van hun God, de Rots, aan wie ze zich vastklemmen.

Misschien begrijpt u nu beter wat ik bedoel toen ik zei: Geloven is leven met onzekerheden.

Veel mensen vinden dat maar moeilijk. En ze zijn teleurgesteld in de kerk en in de Bijbel en in het christelijk geloof, omdat ze juist overal een antwoord op willen hebben.

Misschien zou u dat ook wel willen.

Maar ik zeg het nog eens weer: Geloven is leven met onzekerheden. Echt geloof leert te leven met vragen waarop we geen antwoord weten, met problemen waarmee we geen raad weten.

Maar in dat alles toch zeker van God, van zijn macht en van zijn liefde. Het geloof dat zegt: En toch...

Van de beroemde griekse koning en wereldveroveraar Alexander de Grote wordt verteld dat hij eens ernstig ziek was. Terwijl zijn lijfarts en vertrouwde vriend een bepaald medicijn voor hem klaar maakte, ontving de koning een brief waarin hij voor dat medicijn gewaarschuwd werd. Er zou vergif in zitten.

Toen de dokter met het middel kwam hield Alexander de brief in de ene hand en pakte met de andere de beker. En hij dronk de beker achter elkaar leeg. Daarna gaf hij de brief aan zijn vriend, de dokter, en zei: Nu kun je eens zien hoezeer ik je vertrouw!

Dat vertrouwen kunt u zeker Jezus Christus geven. De beker die Hij ons schenkt, het leven dat Hij van ons vraagt kan soms bitter zijn als gal.

En dan zijn er altijd stemmen die ons waarschuwen: Pas op! Het is vergif! Je overleeft het niet! En het ongeloof fluistert ons in het oor: Je gaat er vast en zeker onderdoor.

Maar doe dan net als Alexander en zeg: Ook al ga ik er dood aan, ik blijf op mijn Heiland, mijn dokter, vertrouwen.

Hij heeft immers zelf de meest bittere beker gedronken: het lijden aan het kruis. En Hij heeft het uitgeschreeuwd, die levengrote vraag: *Mijn God, mijn God, waarom hebt U Mij verlaten?*

Nu, daar weten wij toch wél het antwoord op. Hij is door God verlaten, omdat u en ik nooit meer door God verlaten zouden worden.

Geloof u dat ook?

Vertrouwt u daar op?

Bent u daar zeker van?

Zeg maar ja! Zeg maar amen!

H. de Jong, Amsterdam

Goddelijke en/of menselijke inzetten (4)

Historisch karakter

De lezer heeft mij in deze ronde niets meer horen zeggen over onjuistheden die ik in de Schrift meen op te merken, niets meer over mijn kritiek op artikel 4 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis waarin staat dat tegen de Kanonieke Boeken niets te zeggen valt (een uitspraak die ik in het licht van artikel 7 van dezelfde belijdenis wel begrijp en dan ook van harte beaam maar die ik *op zichzelf genomen* toch te verregaand vind). Is dat nu van de baan? Heb ik dat ingeslikt? Nee. Maar wie met ons blad vertrouwd is weet hoe ongaarne ik zulke kritiek uitoefen. Je kunt dat, vind ik, als dienaar van het Woord niet maken dat je bekend gaat staan als een bijbelkritikus. We moeten *daders* van de wet zijn, zegt Jakobus (4 : 11) en geen *rechters*. Dat geldt niet alleen voor de wet, maar voor heel het Woord. Nee, wijzen op onvolkomenheden in de Schrift heeft bij mij geen ander doel dan om inzicht te geven in het *historische* karakter van de bijbel. Het historische karakter waar we tot dusver te weinig ernst mee hebben gemaakt en waar we nog niet alle konsequenties uit getrokken hebben, zoals ik deze zomer al schreef. Wat bedoelde ik daar nu mee: nog niet alle konsequenties getrokken? Hier komen we bij het belangrijkste van wat ik in deze artikelen heb willen beweren en dat ik daarom nog maar eens probeer te formuleren. Ik geloof namelijk dat er in de gemeente wel een behoorlijk besef is van het historische karakter van het Oude Testament, maar dat dit besef ophoudt waar het het Nieuwe Testament betreft. Alsof het Nieuwe Testament bij al zijn uitspraken en regels de blik op eeuwigheid heeft. Dat is niet het geval. Ook het Nieuwe Testament deelt in het historische karakter van de Schrift.

Horizontaal en vertikaal

Nu geloof ik van de andere kant niet dat met dat historische de hele bijbel voldoende getypeerd is. Zelfs het belangrijkste is er niet mee gezegd. De hoofdzakelijke kenschetsing van de Schrift is dat zij het eeuwige, alle tijden omvattende Woord van God is. Als je je de bijbel voorstelt als een horizontaal lopende lijn, dan zie je reeds in het Oude Testament aanzetten tot het *vertikaal* worden van die lijn. Het klassieke voorbeeld is hier natuurlijk de Dekaloog of de Tien Woorden. Maar ook in het psalmboek staan veel woorden van eeuwige gelding, niet gebonden aan tijd, plaats of situatie, zo na te zingen. En bij de profeten is dat niet an-

ders. Maar dat eeuwigheidskarakter bereikt de Schrift toch het duidelijkst in de openbaring van Jezus Christus. Hij is het eeuwige Woord van God. Hij is dat vooral in zijn zelfofferande aan het kruis. Maar ook bij zijn spreken, in de bergrede bijvoorbeeld, krijg je telkens de indruk: hé, hier is iemand aan het woord die niet maar zijn tijd kent doch de tijden overziet. En het meest vertikale boek van de hele bijbel vind ik het evangelie naar Johannes' beschrijving. Maar na de hemelvaart van de Here krijg je met uitspraken van de apostelen te maken die weliswaar helemaal van de Geest des Heren doorademd zijn maar toch niet automatisch in dat eeuwigheidskarakter delen. Tijd, plaats en situatie beginnen dan weer hun rechten op te eisen en gaan de reikwijdte van de gegeven voorschriften bepalen. De vertikale lijn die bij de Here Jezus zo frappeert, wordt weer horizontaal of enigszins horizontaal. Nu kan ik niet op een briefje geven welke uitspraken of regelingen in de bijbel, en in het Nieuwe Testament in het bijzonder, meer historisch en welke meer eeuwig zijn (zo eenvoudig ligt het niet), maar we moeten door de hele bijbel heen met de mogelijkheid van het een of het andere rekenen. En het is dan de wijsheid die uitmaakt wat een historisch bepaald woord van de Schrift voor ons in het heden nog te zeggen heeft. Terwijl het biblicistisch of fundamentalistisch zou zijn dat historische karakter van zo'n woord te miskennen en het gewoon van die vroegere tijd naar vandaag toe over te planten. Dat gebeurt dan vooral met de voorschriften van het Nieuwe Testament. Begrijpelijk, omdat dat het meeste eeuwigheidskarakter heeft. Maar toch niet juist. Men laat dan de hele bewegende lijn van de bijbel in z'n nieuwtestamentische eindfase van film tot foto verstijven, zoals ik me in een van de vorige artikelen uitdrukte. De beweging van de film loopt evenwel door.

Mozes, David en Jezus

Dat het Oude en het Nieuwe Testament wat hun historisch karakter betreft verregaand op één lijn staan kan ik duidelijk maken met behulp van een aardig voorbeeld. Dat betreft de houding van de gemeente tegenover het overheidsgezag. In het begin van de weg van de kerk door de geschiedenis, in de dagen van het Nieuwe Testament dus, had de gemeente genoeg aan het apostolisch voorschrift van Rom. 13 : 1: „Ieder mens moet zich onderwerpen aan de overheden die boven

*) Deze meditatie werd op 30 oktober j.l. uitgesproken in het EO-programma „Groot Nieuws”.

hem staan". Deze regel volstond, omdat de overheid voor de gemeente een 'zij' was en niet een 'wij'; de christenen droegen in het algemeen toen nog geen politieke verantwoordelijkheid, in die zin dat zij ambten bekleedden. Toen echter vanaf Konstantijn de Grote de situatie zich wijzigde en er een christenkeizer aan het roer kwam en de gelovigen in overheidsambten benoemd begonnen te worden, kon natuurlijk de verhouding tot de overheid niet langer afgedaan worden met de eis tot gehoorzaamheid. De kerk stond nu immers ook aan de andere kant van de gezagsstreek en zou met dit woord dus gehoorzaamheid aan zichzelf vragen. Dat zou, als er niet meer gebeurde, niets minder dan onethisch zijn. Nee, er moest nu geregeerd worden, wetten gemaakt, structuren bedacht. Daarvoor evenwel vond men niets of bijna niets in het Nieuwe Testament. En zo zie je dan ook dat in de bezinning op deze zaken gaandeweg meer naar het Oude Testament gegrepen werd, naar de tijd van Mozes en David. Logisch, want toen was het overheidsapparaat ook een 'wij'-aangelegenheid voor Gods volk.

De betrokken vraag werd: hoe losten zij in hun dagen de moeilijkheden op? Nee, men ging een Mozes of een David niet biblicistisch of fundamentalistisch kopiëren, maar de wijze bezinning werd door hun voorbeelden machtig bevrucht. Zo is dat in het verleden, in de hoge Middeleeuwen bijvoorbeeld, gegaan. Nu, in onze post-christelijke tijd, lijkt het wel eens of aan die rechtstreekse betrokkenheid van de gemeente bij het politieke gebeuren een einde gekomen is (al moeten we met zulke vaststellingen erg voorzichtig zijn; nog altijd staan er christenen op zeer hoge posities!) en voelt de kerk zich opnieuw in de situatie van Romeinen 13 geplaatst, soms zelfs in die van Openbaringen 13. In ieder geval is de behoefte om zich op Mozes of David te oriënteren afgenomen. En, eigenaardig, hoog boven deze diep ingrijpende wisseling uit torent het woord van de Heiland: Geef dan de keizer wat des keizers is en Gode wat Gods is (Matt. 22 : 21), een woord dat beide situaties dekt, een woord verder van een opmerkelijke openheid naar steeds nieuwe ontwikkelingen in de verhouding tussen kerk en staat. Je ziet hier duidelijk voor ogen dat het woord van de Here Jezus verder reikt dan dat van Mozes of Paulus, al hebben ook die in hun dagen de raad Gods gediend (Hand. 13 : 36) en de wil Gods vertolkt. Maar hun spreken is meer historisch bepaald geweest. Om hun woorden voor nu te gebruiken is de gave des onderscheids zeer gewenst.

Inzicht en begrip

En hier zijn we weer terug bij het inzicht of de wijsheid, waaraan ik zo'n beheersende rol toeken in het gebruik van de Schrift. Een te beslissende rol? Ik denk van niet. Ik voel me daarmee tenminste

helemaal niet als iemand die alles van de Schrift relateert of subjectief maakt. Ik probeer alleen maar onder woorden te brengen wat we eigenlijk doen als we de bijbel toepassen op vragen van geloof en leven. En mijn bedoeling daarmee is ons gebruik van de bijbel aan de willekeur te onttrekken en enigszins controleerbaar te maken.

Enigszins, want ik weet ook wel dat het eigenlijke van de Schrift zich boven onze wijsheid uit in een onmiddellijk gezag aan ons opdringt. Toch moeten we met dit laatste ook weer niet te gauw aankomen. Want de apostel Paulus brengt zijn inzicht verrassenderwijs ook ter sprake wanneer hij het over de centrale inhoud van de Schrift heeft. Immers, over het *geheimenis van Christus* sprekende schrijft hij aan de Efeziërs: „Daarnaar (waarmee hij verwijst naar zijn voorafgaande uiteenzetting) kunt gij bij het lezen u een begrip vormen van mijn inzicht in het geheimenis van Christus...” (3 : 4). Het lijkt ons al een afzwakking als hij, in plaats van over dat geheimenis zelf te schrijven, het slechts heeft over zijn *inzicht* daarin. En deze indruk van afzwakking wordt alleen maar versterkt als hij dan ook nog zegt dat de gemeente zich van dat inzicht een begrip kan vormen. Is de gemeente nu echt gebaat bij zoiets indirects als het begrip van het inzicht van Paulus in het geheimenis van Christus? Staat hier niet teveel 'verstand' tussen Christus en de gemeente in? Toch niet. Het is geweldig wat hier staat! Paulus betreft ons als meedenkers en gesprekspartners bij het meest eigenlijke van wat hij te boodschappen heeft. Konkreet wil dat zeggen dat een boek schrijven over de *theologie* van Paulus, zoals professor Herman Ridderbos dat gedaan heeft, zonder meer geoorloofd is en niet als een gebrek aan eerbied voor de schriftinspiratie behoeft te worden uitgelegd, zoals in onze kringen wel gedaan is. De auteur deed immers niets anders dan zich een begrip vormen van het inzicht van Paulus in het geheimenis van Christus. Dat mag. Er is van de Bijbel veel meer bespreekbaar dan wij denken. Alleen een onhistorische inspiratieleer kan menen daar een stokje voor te mogen steken. Terwijl tegelijkertijd boven die bespreekbaarheid uit en daar dwars doorheen de bijbel tot ons spreekt op een wijze die ons niet alleen de schellen van de ogen maar ook de schoenen van de voeten ruikt. Van bespreken is dan geen sprake meer; alleen de aanbidding blijft over.

Eenvoudig lezen?

Bepleit ik nu een nieuw schriftlezen? Ik ben het me niet bewust. Ik ben alleen bezig te nuanceren en de gebruiksaanwijzingen die in de Bijbel zelf verstrooid liggen zorgvuldig op te zamelen. En dankbaar stel ik vast dat het meeste daarvan door de kerk op haar weg door de geschiedenis spontaan gezien is. De wijsheid heeft gelukkig niet ontbroken

al heeft ze niet overal geheerst. Aan ons nu de taak om voor deze tijd de bijbel met wijsheid te lezen, met een afgebeden en geschonken intuïtie voor wat daarin eeuwig en tijdelijk is, altijd geldig en onder bepaalde omstandigheden van kracht. Daarbij moeten we voorzichtig zijn met het adagium van 'eenvoudig lezen'. Dat is voor het meest eigenlijke van de bijbelse boodschap wel een goed advies, maar niet als het erom gaat in bijkomstige zaken de wil van God te vinden. Ds A. J. Moggré geeft aan zijn boek 'Adam eerst...', waarin hij het heeft over de positie van de vrouw in de gemeente, een 'Ten Geleide' mee dat alleen maar bestaat uit een schriftaanhaling: I Tim. 2 : 8-14. Niet in de zin van: en daar gaan we het nu in het boek over hebben, maar integendeel: En daarmee basta!, zou er onder kunnen staan. Dat kan niet, vind ik. Begrijp me goed, ik spreek me hiermee niet uit over de uitleg die in deze studie van de betreffende teksten geboden wordt. Die uitleg is serieus. Maar het probleem bij teksten als deze is niet in de eerste plaats de uitleg maar de toepassing. En over dat probleem van de toepassing wordt in genoemd 'Ten Geleide' heengelopen.

Dat gaat niet, is mijn mening, dat is te 'eenvoudig'. Je werkt dan mee aan een sfeer die over zo'n onderwerp geen gesprek meer toelaat en je maakt dat de Schrift als regel voor geloof en leven schromelijk overvraagd wordt. Daartegenover zie ik mijzelf met mijn pleidooi voor een meer historisch lezen van de bijbel als een bedrijvig eendje dat ijverig rondzwemt in het kleiner wordende wak van de discussie om dat tegen algeheel dichtvriezen te vrijwaren.

In vredesnaam

*Wij zoeken levenslang
naar vrede
en vinden die slechts
in Uw Naam,
dan vlucht de angst
voor onze bedde
en gaat de liefde
voor de faam.*

*Dan heeft de zelfzucht
het verloren
en vinden wij
elkander weer,
alleen als wij
U toebehoren
vinden wij eeuwig
vrede Heer.*

Co 't Hart
(uit: Een lied van Verlangen)

Bij nader inzien

2. Het magische Universum

(Vele vroegere mystici meenden dat) toekomstige generaties mogelijk de onzichtbare wetten en krachten om ons heen zouden kunnen opsporen: de vitale relatienetwerken, de banden tussen alle aspecten van leven en kennis, de ritmes en harmonieën van het universum, de samenhang die de delen tot één geheel maakt, de patronen die een betekenis geven aan de onzichtbare wereld.

Marilyn Ferguson (1)

Toverformules, mantra's, poëzie en geheime heilige spreuken zijn allemaal bruggen die de beide hersenen met elkaar verbinden.

Marilyn Ferguson

De twee hersenhelften

In de serie die vorig jaar in „Opbouw” verscheen is wel enige aandacht geschonken aan de gedachte dat de mens een „mannelijke” linker hersenhelft en een „vrouwelijke” rechter hersenhelft heeft. Daarbij heb ik toen onder andere opgemerkt dat dat plakken van termen als „mannelijk” en „vrouwelijk” – of ook wel „westers” en „oosters” mij dubieus, zo niet ideologisch bepaald, voorkwam.

Inmiddels ben ik bezig aan een aantal nadere beschouwingen. Dan blijkt dat op de een of andere manier de „vervrouwelijking”, van de mensheid, waar (een deel van) de Vrouwenbeweging naar hunkert, naar besef van de aanhangers van deze visie verbonden kan worden met een „occulte”, „magische” levensbeschouwing.

Wie de nieuwe wereld van New Age beter wil leren kennen – in de versie die aanhangers van New Age-denken eraan geven, wel te verstaan – zou eens moeten kijken naar de boeken van Shirley MacLaine; *Out on a Limb* en *Dancing in the Light* zijn nu beide in het Nederlands vertaald, meen ik. Daarin laat de filmactrice, die door een Amerikaanse criticus de „pied piper” van de New Age-gedachte genoemd wordt, (zoiets als bij ons de rattenvanger van Hamelen), een wondere wereld van ongekende mogelijkheden en alternatieve belevingen zien.

UFO's astraal licht, mediumieke begaafdheid, paranormale verschijnselen en – uiteraard – karma en reïncarnatie komen alle aan bod. Ze „pakt echt eens even lekker uit”, zouden we nu zeggen. En wat daar ons geboden wordt heeft kennelijk met die andere, betere, meer geïntegreerde wijze van leven te maken.

Maar ook hekserij, of teveel zoals het nu vaak heet „wicca”, trekken de aandacht. In Duitsland alleen zouden er al tienduizend aanhangers van wicca zijn.

Er zou, los van andere zaken, ook al een heel commercieel netwerk zijn voor hen die zich met deze alternatieve „natuurbeleving” willen bezighouden.

J. Kranenburg, Rolde

Pastorale Notities

Immanuël

Dit jaar hoop ik met kerst met mijn vrouw gewoon in de kerk te zitten. De meeste dominees zijn als het even kan in hun eigen gemeente. De reserves kunnen in de dug-out blijven. Dat is natuurlijk een hele verlichting. De dag voor Kerst blijft voor veel predikers de zwaarste van het jaar. Dan beleven ze Jesaja 40, het begin: „iemand zegt: Roep! En de vraag klinkt: wat zal ik roepen?” Dat is dan hun vraag. Daar zit ik dus dit jaar niet mee. Ik zit in de bank en vraag: wat zal ik horen? Heerlijk rustig.

Hoewel, ik mis het ook heel erg. Sinds de dagen zijn gaan donkeren ontstaan er alsmaar stukjes Kerstpreek in mijn hoofd. Zo werkt dat soms bij mij. Daar doe je niets tegen. Stukjes preek groeien van binnenuit en je weet zelf niet hoe.

Wat is er eigenlijk zo moeilijk aan kerstmis? Zou het kunnen zijn dat het te veel is? Van prof. K. Schilder is de stelling bewaard dat de moeilijkste preektekst Johannes 3 : 16 is: „Want also lief heeft God de wereld gehad dat Hij zijn eniggeboren Zoon gezonden heeft”. Het lijkt zo eenvoudig, maar het is teveel. Er is alles mee gezegd. Waar begin je en waar hou je op?

En denk eens aan de naam Immanuël. Daar zit toch ook het hele kerstevangelie in: Met ons is God. Ik ken geen tweede bijbelwoord dat zo door de geest van de tijd heen breekt als dit. Iemand vergeleek de mensheid van nu met een gezelschap dat op weg is in een toeringcar, maar iemand heeft het luik naar boven dichtgeschoven. Er is alleen uitzicht opzij. Mensen zien alleen mensen. We zijn volstrekt onder elkaar.

En wanneer God er niet is zijn we ook alles voor elkaar.

Op elkaar aangewezen. In menselijke relaties komt de band nu onder enorme druk te staan. Daarom breekt de band ook als de ander faalt. De band is niet meer bestand tegen de fouten van de ander. Maar Immanuël, God met ons, dat maakt alles anders. Er is iemand ingestapt. Niet van opzij, bij een halte, maar van boven. „Toen de zonde in de wereld gekomen was heeft de Zoon gezegd: Nu ga ik ook” (Noordmans). We zijn niet langer onder elkaar.

De communist Koejemans kwam tijdens de bezetting in een kerstnachtdienst en hoorde het oude lied: „O Heer Jesu, God en mense...” Het is het begin geweest van zijn bekering tot God. Niet langer alles voor elkaar. Wel veel, heel veel, maar niet alles. Een goede vriend vertelde dat hij eens tot zijn vrouw had gezegd: Ik ben je God niet. Zo is dat.

Dat hoeft ook niet. God is zelf met ons. „God is met ons des avonds en des morgens, is zeker met ons elke nieuwe dag”. (Dietrich Bonhoeffer, Gez. 398)

Kosmisch bewustzijn

Wie wil weten wat er allemaal met een mens gebeuren kan, als je de magische „power line” raakt, kan in Marilyn Ferguson's boek uitvoerig terecht. Vele tientallen bladzijden lang lezen we over „transformatie” en wat dat aan levensverandering inhoudt. Je krijgt de indruk dat al je menselijke vermogens aangeraakt worden – je wordt een meer creatief mens, je leervermogen neemt kennelijk toe, je neemt toe in gevoeligheid voor allerhande verschijnselen. Los van al het andere zit er een flinke scheut evolutionistisch en humanistisch optimisme bij, zou ik zeggen. In haar boek *The Brain Revolution* geeft Ferguson een opsomming van wat er allemaal aan sensaties en ervaringen mogelijk is. „Verlies van de grenzen van je eigen ik, en een plotselinge eenheidservaring met alle leven (je versmelt met de kosmos), lichten, een veranderde waarneming van licht, opwinding, elektrische prikkels, het besef dat je als een zeepbel uitdijt of omhoog zweeft, het verdwijnen van angst, met name voor de dood, een donderend ge-

luid, wind, een gevoel alsof je van je lichamelijke zelf wordt losgemaakt, gelukzaligheid,een oceanisch gevoel, een geloof dat men is ontwaakt, dat de ervaring de enige werkelijkheid is, vergeleken hiermee; en een besef dat men de grenzen van tijd en ruimte overstijgt". (3).

Wie wel eens wat mystieke literatuur – of preciezer gezegd, beschrijving van (b.v. oosters gekleurde) mystieke ervaringen – heeft gelezen, zal getroffen zijn door de overeenkomst daarmee. Het is in feite een sterk religieus gekleurde ervaring die hier wordt vermeld.

De goeroes

Wie daarover verder leest komt vermoedelijk ook in contact met een aantal vooraanstaande goeroes. In hun ervaringen worden sommige goeroes – door Tal Brooke in een uiterst lezenswaardig boek „de goden van de New Age” genoemd – door dezelfde ervaringen van zintuigelijke aard, maar óók van „eeuwigheidsgehalte”, overmeesterd. Dat is echter, zoals een volgende keer zal moeten blijken, niet het hele verhaal.

Door goeroes wordt in meer nadrukkelijk-Hindoeïstisch-gekleurde terminologie over dit alles gesproken. Ook daarvan een voorbeeld. Wie – via yoga bijvoorbeeld – die Ervaring van Kracht en Eenwording deelachtig wordt spreekt over „de Ervaring Energie/de Kracht. De Primaire Kracht/de Slangekracht is de stroom van leven die van elders de wereld binnenkomt. Zij komt de mens door „de open mond” van iedere chakra binnen. Deze kracht is op zich zevenvoudig, net als de kleuren van de regenboog waarmee zij correspondeert. Daarom is de regenboog ook het voornaamste symbool van de New Age cultuur...” (4).

Een stukje citaat van de eenheidservaring die Bhagwan Sri Rajneesh had: „Er was geen begrenzing. Een geweldige kracht steeg in mij omhoog, alsof ik alles, wat dan ook, zou kunnen doen... Ik was er niet, HET was er, noem HET God... HET was er en ik werd gewoon opgenomen, opgetild door een vloedgolf” (5).

VERHUIZING ADMINISTRATIE

M.i.v. 8 december 1988 is het adres van de administratie evenals ons privé-adres:

Postbus 258
3740 AG Baarn
tel. 02154-23546

A. J. van Veelen-Vis

Sjamanen en medicijnmannen

Dan zijn we nog niet helemaal klaar met onze rondgang door de wereld van het kosmische. Ook moet aandacht gevraagd worden voor sjamanen en medicijnmannen. Voor hen die – in een vroeger ten onrechte primitief geachte – samenleving een verbinding weten te leggen tussen het „hogere”, het kosmische, en deze aarde. Zij zijn ook de mensen, mannen en vrouwen, die de formules, gebaren, rituelen en aanroepingen kennen om de „geesten” op te roepen en de baas te blijven. Zij zijn degenen die MACHT hebben. Althans, zo wordt het in allerlei spirituele kringen geloofd.

Vandaar de boeken over „Winti”, de Surinaamse oerwoudgodsdienst, in de tegenwoordige spirituele boekerijen. En de programma's die er met sjamanen geweest zijn op de radio. En de aandacht voor wat antropologen hebben weten te onthullen. (5). En... (de lijst is nog niet af).

Er is een alternatief circuit dat op diverse manieren die voor ons onzichtbare –

en derhalve meestal ook gesloten – wereld willen betreden. Met een aantal gevolgen die we zeker niet buiten beschouwing mogen laten.

1. Marilyn Ferguson *De Aquarius Samenwerking*. Ankh-Hermes, Deventer. 1982 (5e druk 1986) pp 39,50.

2. Ferguson. a.w. 67.

3. Marilyn Ferguson *The Brain Revolution: The Frontiers of Mind Research*. p. 60. geciteerd in James Sire. *Een wereld van Verschil*. Kok, Kampen, 1980 p. 172.

4. Johannes Aagaard. Artikel „The World View/Cosmology of the New Religious Movements”, in A. R. Brockway en J. P. Rashekar. *The New Religious Movements and the Churches*. WCC. Genève. 1987 pp 42, 43.

5. Rajneesh. *The discipline of Transcendence II*. Rajneesh Foundation, Poona, India. 1978. p. 310.

6. Zie de veelgelezen boeken van de antropoloog Carlos Castaneda, over zijn contacten met de Indiaanse medicijnman Don Juan.

D. W. L. Milo, Nunspeet

Over honden

Alleen voor dierenvrienden

De laatste tien jaar hebben we u meermaals vertrouwelijk iets verteld over onze Westies – West-Highland White Terriers – onze lieve huisgenoten. Diverse lezeressen vroegen soms: toe, schrijf nog eens over Happy en Lucky, jullie witte hondjes. En dat deden we graag. Beide, moeder en dochter, waren honden om over naar huis te schrijven, honden om mee te praten.

Wat valt er nu met honden te praten? vraagt iemand. Meer dan de vrager denkt. Alleen al het spreken van de baas is heerlijk, zeggen hun ogen. Als je ze wat vertelt – over het weer, over de paardjes van Andy, over de bloemen, over alles wat je leuk en mooi en fijn vindt – dan beamen ze dat met een heldere blaf. Scheefgehouden kop en bewegelijke oren, om niets te missen. Geen verstand, zegt men – maar ze weten wel, hoe ze je moeten aanpakken. En zeg dan eens versjes op, speciale hondenversjes – ze zijn er dol op. Zo van Kees Stip:

Ik wou dat ik twee hondjes was,
dan ging ik samen spelen;
nu zit ik voor het vensterglas
me danig te vervelen.

Of iets van de Schoolmeester, van der Linde:

Waarom is een hond
toch altijd zo gezond?
Wie er niet op gevat is
zegt: omdat z'n neus zo nat is.
Maar iemand die logica leert
zegt: 't is juist omgekeerd.

Of ook het oude jagersrijmpje:

De beste mensen hier op aarde
dat zijn de honden en de paarden.

Iemand zei eens tegen een hondeliefhebber: Jammer dat je hond niet kan spreken. Jammer, zei de ander, dat jij hem niet kunt verstaan!

—o—

Zoals u zult weten hebben we vorig jaar de beide Westies van Schotland meegenomen naar Nederland, waar ze zich behoorlijk aanpasten aan de „civilisatie”. Toch kreeg Happy laatst voorjaar afwijkingen. Nu is een Westie ijzerhard, zal nooit klagen. Maar een baas merkt alles van zijn dieren, zegt Salomo (Spr. 12 : 10). De dierenarts luisterde dan ook aandachtig naar zijn relaas, terwijl zijn getrainde vingers het hele lichaam aftastten. Aan het eind wist hij met zekerheid: antibiotica tegen een baarmoederontsteking en mogelijk operatie. Het werd een operatie. Net op tijd, zei de dierenarts.

Toch bleven er klachten, werden zelfs erger. Happy kreeg toevallen, raakte van tijd tot tijd geheel buiten westen, verteerde haar krachten in vreselijke krampen. Een professor werd in consult genomen. Beide deskundigen zochten de aanvallen te onderdrukken, zo mogelijk te beëindigen. Happy werd suf

van de medicijnen, raakte vertrouwd met ziekte, scheen moeilijk tot een normaal hondeleven te kunnen terugkeren.

Vrienden spraken langzamerhand over „doen inslapen” en „lijden besparen”. De artsen zeiden: hart, lever, longen en nieren zijn goed – zo’n gezonde hond afmaken? Ben je gek? We proberen juist haar te herstellen. En tijdens de aanval- len lijdt ze niet, is ze buiten kennis.

—o—

Wat nu volgt is verdrietig. Het werd in de loop der maanden steeds erger. Happy vroeg dag en nacht zorg en die werd haar graag gegeven. Toen we een tijdje naar het buitenland moesten, en beide hondjes op een vertrouwd, deskundig en bevriend adres achterlieten, maakte Happy het volgens de telefonische berichten vrij goed. En teruggekomen werden de hondjes thuisgehaald en voelden zich in de bekende omgeving kiplekker. Vooral Happy snuffelde het hele huis rond, nam alles met welgeval- len op, blafte van plezier en toonde zich van haar beste kant.

Maar de volgende dag: een vreselijke epileptische aanval. De daarop volgen- de dag: twee aanvallen. De derde dag drie en de laatste dag stierf ze onder onze handen. Het hartje had het be- geven. Het was alsof ze zich goed ge- houden had tot onze terugkomst – en daarna de moed verloor...

moed verloor....

We hebben haar, gekamd en gebor- steld, terechtgelegd. Haar een zondag boven de aarde in het tuinhuisje laten liggen.

Onze oude jachtvriend van 92 nam ont- roerd kennis van haar dood. Je hebt haar toch zeker zelf begraven? vroeg hij stroef. – Dat zou jij toch zeker ook ge- daan hebben? – Ja-zeker, in gindse hoek van de tuin liggen er drie: Asta, Xerxes en Pollux, drie fijne honden, gromde hij.

—o—

Een van de kinderen schreef ons:

„Kleine Happy heeft dus eindelijk haar rust gevonden. Het is tragisch als een leven het op deze manier moet opgeven. Dat je niet volledig kunt functioneren tot het einde toe. Wat ik de laatste keer duidelijk zag en zei: ze deed me denken aan een dement oud vrouwtje, met bij tijden haar heldere ogenblikken. En dan kon ze vrolijk en blij en gelukkig zijn. De overige tijd kon ze bij u thuis toe- geven aan haar suffe uren, omdat ze wist dat ze veilig was.

Waarschijnlijk heeft ze haar uiterste best gedaan om op haar vacantiadres „helder” te blijven, en dat heeft haar veel inspanning gekost; zodat ze nu

achter elkaar haar aanvalletjes moest inhalen. Dat gaat ten koste van het hart. Het was ook de enige manier om haar leven „natuurlijk” te eindigen. Mis- schien is het toch te vroeg gekomen, maar het is voor u beiden zoveel beter. Zo’n verzorging vraagt zo veel, ook al doe je het met liefde. Ze kon niet meer de oude Happy worden, met welk me- dicijn ook. Toch kunnen dieren het ster- ven uitstellen, tot ze zich veilig voelen: in hun eigen omgeving. Het is een ver- trouwelijk blijk van liefde”.

—o—

Op het graf van Happy staat een kruis- je: symbool van christelijke hoop. Zij is gestorven in vertrouwen op haar baas; haar „god”, zoals Rudyard Kipling zei *). Die baas leeft uit het geloof in de Grote Baas, die ons een nieuwe hemel en een nieuwe aarde heeft beloofd. En op die nieuwe aarde zal plaats zijn voor leeuwen, runderen, lammeren, slangen, beren en wolven, zegt Jesaja**). Dan is er zeker ook plaats voor het oudste huisdier van de mensheid, de hond.

Is dat een vreemde gedachte? Toege- geven, de hond komt er in de bijbel niet zo erg best af. Misschien wel omdat hij –oudste compagnon van de jagende, landbouwende en levende mens –steeds de slaaf, vuilopruimer, boodschappen- loper, bewaker en duvelstoejager van de mens is geweest. Maar ondanks alle teksten die weinig eervol voor de hond luiden, bevat de bijbel gelukkig ook twee „zaligsprekingen” voor de hond. De eerste is dat de hondjes de brood- kruimels onder tafel mogen opruimen; dat is hun erkende recht. En voorts zijn honden genoemd, die – als enige schepsels ter wereld – de arme Lazarus zouden hebben gediend door zijn won- den te likken: te reinigen, te verzachten en te genezen ***). Beide „zalig- sprekingen” zijn opgetekend uit ge- sprekken met Jezus, die alle dingen nieuw zal maken.

—o—

De Prediker zegt (9 : 4) dat een levende hond meer is dan een dode leeuw. Om- dat leven meer is dan dood. En hij vraagt: of heb je ooit gezien dat de adem van een stervend mens naar boven gaat en van een stervend dier naar beneden? Integendeel, zegt hij: de mens is in het sterven niets meer dan het dier, beide gaan naar dezelfde plaats. Wat stof is is sterfelijk en wordt gezaaid. Maar de geest keert terug naar God, die hem ver- leend heeft (3 : 19-21; 12 : 7).

En de geest van het dier? Is die niet van de Schepper afkomstig? Zou die ver- dwijnen, verdampen? – Er is een na- tuurkundige wet: dat energie nooit ver- loren gaat. Stralingen, warmte, licht, elektriciteit, magnetisme, beweging, aantrekkingskracht, geluid, alle vormen

van energie blijven bestaan of gaan in andere vormen over. Als dat juist is dan is de geest van een hond – zijn totale pakket van gevoelens, neigingen, in- stincten, behoeften, driften, aanhan- kelijkheid en liefde – eveneens onuit- roeibaar. Die geest is geschapen, die geest blijft bestaan, en de bijbel biedt ruim plaats aan dieren op de nieuwe aarde ****).

Door de val van ons mensen is de fauna mee in de ellende geraakt. Zou bij de herschepping aller dingen, bij de vrede op aarde, de hond tussen de wal en het schip vallen? God heeft zijn enig- geboren Zoon gegeven: niet maar voor de uitverkorenen, niet maar voor de ge- hele mensheid, maar voor de totale kos- mos, de ganse schepping. Ons is be- loofd: vrede op aarde. Ook voor die- renvrienden, ook voor hun vrienden.

*) zie voor de betekenis van god: Ex. 7 : 1; 21 : 6; 22 : 8, 9, 28; Joh. 10 : 34, 35

**) Jes. 11 : 6-8; 65 : 25

***) Matt. 15 : 25; Luc. 16 : 21.

****) als u voor geest liever ziel wilt lezen, of aard, of wezen – alles is goed zo lang we onuit- sprekelijke dingen trachten uit te spreken.

Hij is je Amen

*Ook voor jou is Hij gekomen,
kom ga mee, mee in de rij
naar de stal en naar de Kribbe
en houd je de stoet niet bij,
haak dan in, dan gaan we samen.
Twijfel niet, zeg juichend „Amen”.*

*Bij de staldeur aangekomen,
mag je zo naar binnengaan.
Nee, van dringen is geen sprake,
je staat ongemerkt vooraan,
want wie steeds het pleit verloor,
die heeft hier een streepje vóór.*

*Haastig zoek je dan naar woorden.
Ach, begin er maar niet aan,
want je stem, verstikt door tranen,
heeft het Kind al lang verstaan
en Zijn glimlach vol erbarmen,
zal je hart voor eeuwig warmen.*

*Ook voor jou is Hij gekomen
en na drieëndertig jaar
droeg Hij aan het Kruis jouw zonden
en wordt nu jouw weg te zwaar,
dan zegt Hij je: Wij gaan samen.
Twijfel niet, Hij is je Amen!*

Co 't Hart
(Een Lied van Verlangen)

Het Liedboek

Lied 484

„Een beeldend gedicht”, zo kan in 't kort dit Lied worden getypeerd. Maar de mystieke, mysterieuze zelfbeschouwing: „Waarom moest ik Uw stem verstaan?” (strofe 1); Mijn God, mag ik niet eens mijzelf behouden?” (strofe 2); „Ben ik wel Uw beminde?” (strofe 3); „Spreek Gij dan in mijn hart en zeg, dat het zo goed is”. (strofe 4), maakt het als kerklied niet aanvaardbaar. Daarbij is het beeld zo hier en daar wel wat overtrokken (strofe 3) en spreekt 't geheel negatiever aan dan de bijbel zelf doet, al is veel verstaanbaar tegen de achtergrond van ellende en verdriet. De melodie is goed, maar niet gemakkelijk en enige oefening is dan ook wel gewenst.

Tekst: 1; melodie: 3.

Lied 485

De bijbelse achtergrond is in dit Lied wel aanwijsbaar, maar de tekst is erg vlak: „Dat wordt nog niet geweten, dat is sinds lang vergeten”, (strofe 1); „Gij enige bevrijde, die, toen Gij werd verzocht, uw ziel en zaligheid aan de duivel niet verkocht” (strofe 2); „Geef dat wij als bevrijden nu zonder vrees of blaam met deze vijand strijden... terwille van wie smachten of niet de vrijheid komt” (strofe 3). Het geheel maakt sterk de indruk dat de lengte van de strofen, zoals die werd bepaald door de lange melodie, werd verkregen door een opeenstapeling van woorden en gezegden. Daarom achten we dit lied voor de gemeentezang niet geschikt.

De melodie is ook erg zwak vanwege de lengte en de herhaling: de wijs van de eerste 4 regels wordt herhaald bij de laatste 4.

Tekst: 1; melodie: 1.

Lied 486

De inhoud van dit Lied wordt volgens de dichter bepaald door het feit, „dat de rijkdom waarom het hier gaat niet zo zeer onze materiële rijkdom is, als wel onze rijkdom aan geestelijke goederen, die wij op zo'n onbegrijpelijke wijze hebben laten verslonzen en waarmee wij geestelijk én materieel maar zo weinig hebben uitgericht, – weinig wat er aanspraak op zou maken, in de navolging van Christus te zijn gedaan. Dat wij daarvoor te boeten hebben, moest ons toch duidelijk zijn. Ja, misschien zullen wij in onze tijd de bittere ervaring moeten verwerken, dat het Evangelie ons Europeanen wordt afgenomen, nadat we er zoveel eeuwen lang zulke afschuwelijk slechte rentmeesters van zijn geweest”. (Comp. p. 1113). De

Aan de lezers en schrijvers van ons blad

Tegen het einde van de lopende jaargang vragen wij uw aandacht voor een paar redactionele mededelingen.

Allereerst dat dit nummer van 23 december het laatste nummer is dat in 1988 verschijnt. In de week tussen het kerstfeest en de jaarwisseling ontvangt u dus geen Opbouw. Daarom is het kerstnummer een extra dik nummer.

Vervolgens herinneren wij u er aan dat vanaf januari 1989 Opbouw niet meer wekelijks, maar veertiendaags zal verschijnen. Met echter een dubbele omvang, nl. 16 in plaats van 8 pagina's. Het eerste nummer in de nieuwe opzet zal verschijnen op 6 januari 1989.

En in de derde plaats delen wij u mee dat met ingang van dezelfde datum ons –qua lay-out– vernieuwde blad technisch gerealiseerd zal worden door Nedag Grafisch bedrijf B.V. (dochteronderneming van Nederlands Dagblad Beheer) te Barneveld. In deze nieuwe opzet blijft het drukken van Opbouw echter bij drukkerij „Steenbergen” te Zeist.

Deze reorganisatie betekent dat alle *advertenties en familieberichten* vanaf 20 december gestuurd moeten worden aan: Nedag Grafisch bedrijf b.v., Postbus 208, 3770 AE Barneveld, tel. 03420-13080, fax 92619, onder vermelding van: Opbouw.

De uiterste datum waarop advertenties en familieberichten voor het nummer van 6 januari binnen moeten zijn is: maandagmorgen 2 januari, 10.00 uur.

Alle normale *kopij* voor Opbouw dient u te zenden aan de redactie: Ds K. Muller, Oude Veenscheiding 15, 8446 LC Heerenveen. Ook hiervoor geldt een uiterste inleverdatum: de schrijvers worden verzocht ervoor te zorgen dat hun kopij voor het nummer van 6 januari op uiterlijk 27 december bij de redactie aanwezig is. En in het algemeen: 10 dagen voor de verschijningsdatum van het blad.

Voor alle *kerknieuws en nieuws uit breder kring* blijft het oude adres gelden: de heer M.J.F. van de Wal, Brugakker 60-17, 3704 RA Zeist.

De redactie rekent op aller medewerking bij de overgang naar een wat gewijzigde organisatie van ons blad.

Tenslotte wensen wij u – lezers en medewerkers – goede feestdagen en een gezegend 1989 toe.

De redactie

vraagstelling in diverse strofen doet denken aan die van b.v. Ps. 77:8-10 en Jes. 63 : 15-17. Het is duidelijk dat dit lied, gezien de tekst, steeds in zijn geheel moet worden gezongen. De melodie is o.i. jammer genoeg te moeilijk om als kerkzang goed te kunnen functioneren. Tekst : 3; melodie : 2.

Lied 487

Dit Lied is bijzonder goed van stijl en inhoud. „Het is een zeer persoonlijke confessie, waarin (juist vanwege het „ik” der zingende gemeente) de HEER in alle opzichten de eerste Persoon is, – en de dichter heeft zijn tekst dan ook welbewust gehoord „in het verlengde van Psalm 139”. Zonder ergens direct te citeren maakt de auteur in bijna iede-

re regel toespelingen op schriftuurlijke zegswijzen, zoals „opnieuw geboren” (regel 2, 1e strofe), zie Joh. 3 : 3; „een levend hart” (regel 4), zie Jer. 31 : 33, 2 Cor. 3 : 3; „mijn onvermogen” (regel 6), zie Ps. 103 : 12-14”. (Comp. p. 1114).

De melodie is voortreffelijk, „waard om veel gezongen te worden”. Vooral letten op de rusten aan 't begin van de 3e en 5e regel.

Rustig tempo.

Tekst : 3; melodie : 3.

Lied 488

De tekst van dit Lied is een goed voorbeeld van een passend lied in onze tijd. „Het lied is zonnig en kinderlijk, en

schijnt uit het zingen van de vogels en het bloeien van de bloemen tot Gods tegenwoordigheid te concluderen; dat doet het intussen op eenzelfde manier als Jezus in de Bergrede (Matth. 6 : 25-30), in de laatste regel van de 3e strofe geassocieerd met Matth. 10 : 29-32. Wie verder doorgraaft ontdekt dan ook veel dieper wortels, die vooral in de 4e strofe worden blootgelegd: „Gij zijt ons licht, ons eeuwig leven, Gij redt de wereld van de dood”. (Comp. p. 1117). Voor dit lied zijn 2 melodieën aangegeven: de eerste is die van Psalm 140, de tweede is nieuw, maar verdient o.i. wel de voorkeur. Er moet op worden gelet dat de 2e en 4e noot niet te lang worden aangehouden!

Tekst : 3; melodie : 3.

Lied 489

Het Liedboek sluit af met een 5-tal liederen (487 t/m 491) van Huub Oosterhuis, waarin de bijzondere, dichterlijke gaven van de schrijver wel duidelijk aan het licht treden. Zijn dichtwerk is goed getypeerd door Schulte Nordholt: „Oosterhuis heeft een heel eigen taalgebruik. Heel eigenzinnig en weerbarstig vertaalt hij de bijbel in moderne spraak, voor zijn vertrouwde aanhang heel herkenbaar, maar voor buitenstaanders wat onwennig” (Trouw 15/1 '87). Maar een goed gedicht betekent, mede gezien tegen deze achtergrond, nog geen aanvaardbaar kerklied. Dat wordt wel duidelijk in dit lied, dat naar het oordeel van het Compendium „zich in een aantal bewoordingen op de rand van het kerklied beweegt”. O.i. is het te beschouwend, filosofisch van aard en te weinig gericht op Gods trouwe Vaderzorg en het heil gegeven in Christus Jezus. Naar de inhoud lijkt het in de lijn van het boek Prediker te komen, maar dit laatste biedt toch meer.

De melodie is zeer goed en niet moeilijk.

Tekst : 1, melodie : 3.

Lied 490

Ook van dit gedicht moet worden gezegd dat het te weinig een Lied is voor de kerkelijke gemeenschap. Het geeft uitdrukking aan een eigentijds levensgevoel van verlangen, maar spreekt niet of nauwelijks van verwachting. „Voor wie het oor goed te luisteren legt, is ook lied 490 daarom wel door een brede rand van twijfel omgeven, meer zelfs dan 163, waar de verschijning van het levenwekkende licht althans midden-in staat”. (Comp. p. 1121). Het afsluiten van het lied met een vraag bevestigt deze conclusies: het is te negatief.

De melodie is prachtig, maar niet direct geschikt voor de gemeentelijke samen-zang.

Tekst : 1; melodie : 2.

Lied 491

Bij het overwegen van de tekst van dit Lied „wordt meteen de vraag opgeworpen, in hoeverre een zo poëtische tekst

inderdaad als kerklied kan functioneren. Het lied is in zoverre een gebed, dat het helemaal geschreven is „van man tot man”: blijkbaar worden deze tastende, ootmoedige, mediterende, bewonderende, smekende woorden tot de Messias Jezus gezegd, – maar Hij wordt nergens met name genoemd..... Hij wordt gezocht en blijkbaar laat Hij zich ook vinden, maar de grond waarop die zekerheid rust, geeft de dichter nergens aan. Hij gebruikt bijbelse beelden,

T. Hoekstra, Zwolle

Die Osse ende dat ezelkijn

U zult die middeleeuwse schilderijen wel kennen, waarop het kerstgebeuren helemaal in eigen tijd en in eigen omgeving is afgebeeld. We zien een stukje van een middeleeuwse plaats, de kerktoren op de achtergrond en soms kan het zelfs gebeuren dat we mijnheer pastoor zien lopen. Natuurlijk ligt er sneeuw en is de gracht bevroren. Maria en Jozef lijden bittere kou want de vries-wind jaagt door de gaten en spleten in de muren van de bouwvallige stal.

Dichters deden het al net zo; bij hen spelen de os en de ezel hun eigen rol in het gebeuren. Jozef is in de verhalen vaak een wat sullige oude man, heel anders dan de jonge bouwvakkers van nu. Dat kwam zo: Maria was veel te verheven voor zoiets ordinairs als sex. Daarom paste een jonge vitale vent niet bij haar, en dus werd Jozef voorgesteld als een min of meer uitgebluste oude baas.

Elke tijd heeft zo haar eigen opvattingen over Kerst en vooral over de betekenis ervan. De os en de ezel spelen nog steeds een rol. Maar dat komt straks wel; ik citeer eerst iets uit een middeleeuws gedicht:

*Die osse ende ook dat ezelkijn
En konden niet gespreken;
Doe Jezus in der kribbe lag
Doe lieten zij haar eten.*

*Die osse ende ook dat ezelkijn
Die dreven daar grote feeste,
Doe Jezus in der kribbe lag
Tussen twee stomme beesten.*

*Die osse ende ook dat ezelkijn
Die dreven daar groten wonder,
Doe Jezus in der kribbe lag
In kranken doeken gewonden.*

In de meeste verhalen en gedichten gedragen de os en de ezel zich heel sympathiek, ze zijn vriendelijk en ze geven het kind warmte. Zelfs in een verhaal uit Hongarije kwam ik dat tegen. Maar daarin is de geit een spelbederver, een echte pestkop die het hooi uit de kribbe vreet en het kind met zijn gebler doet schrikken. Voor straf moet de geit sindsdien als een gek door het land hol-

maar de opzettelijke verwijzing naar bijbelse woorden of daden blijft achterwege. Men kan denken aan bepaalde Schriftplaatsen, maar het wordt nergens expliciet gemaakt”. (Comp. p. 1122, 1123).

De melodie is goed, al is vooraf oefenen wel gewenst. Door de begeleiding zoals deze in het 4-stemmige Liedboek is aangegeven, verliest ze helaas aan waarde.

Tekst : 1; melodie : 3.

EX LIBRIS

len en zichzelf belachelijk maken met zijn rare sprongen en zijn stomme gemakker. Over Jozef en zijn we veel minder. Hij maakt pap voor het kindje in de Middeleeuwen en bij Willem de Mero-de veegt hij de stal aan. Is Jozef niet interessant genoeg? Dat wel. Sommige schrijvers hebben zijn moeiten ook wel gepeild, maar hij is niet te veralgemenen, je kunt eigenlijk niet een toepassing maken met Jozef als uitgangspunt. De herders bieden veel meer mogelijkheden, je kunt er bij voorbeeld op wijzen dat uitgerekend mensen die maatschappelijk niet meetelden, het eerst bericht kregen van Jezus' geboorte en dat zij de eersten waren die Hem kwamen aanbidden. Maar Jozef? De feministen zullen vermoedelijk helemaal geen belang in hem stellen; ik heb me trouwens ook wel eens afgevraagd hoe zij aan moeten met de houding van Maria. „Zie, de dienstmaagd des Heren, mij geschiedde naar uw woord”.

U zult zich misschien afvragen: wat wil hij nou met die os en dat ezelkje? Ik zei al dat elke tijd haar eigen opvattingen over Kerst heeft en vooral over de betekenis ervan. Dat besepte ik weer eens toen ik in mijn boeken aan het snuffelen was, op zoek naar stof voor Opbouw. Je zou haast een beknopte cultuurgeschiedenis kunnen schrijven aan de hand van kerstgedichten en -verhalen. Als de os en de ezel daarin niet meer letterlijk voorkomen, vind ik ze wel terug in figuurlijke zin. Een goed voorbeeld om

mijn bedoeling te illustreren is het volgende gedicht van Hans Bouma:

*Niet alleen voor mensen
valt er iets te vieren*

*ook voor dieren
os en ezel wolf en wezel
is God goedertieren*

*ook de dieren
panter bokje mus en zwaluw
bergt Hij in zijn schaduw*

*niet alleen voor mensen
valt er iets te vieren
liefde kent geen grenzen*

*ook voor dieren
ja voor heel de schepping
is er van Godswegen redding.*

Die verbondenheid met de hele schepping is echt een thema van onze tijd. Ik denk daarbij ook aan instellingen als het Wereld Natuur Fonds en Green Peace. Wij voelen ons verantwoordelijk voor de dieren en de hele natuur. Vrijwel dagelijks worden we met de neus op de feiten gedrukt: de milieuvuiling is een bijna even grote bedreiging geworden als een nieuwe oorlog. Wij beginnen te beseffen dat we aan de scheppingsopdracht niet hebben voldaan. We hebben de schepping uitgebuit en we gaan daarmee door. Die uitbuiting is er trouwens ook ten opzichte van onze medemens. Horen we niet steeds over onderdrukking, onrecht en geweld? Wij verwachten een nieuwe hemel en een nieuwe aarde waar gerechtigheid woont. En volgens het boek Openbaringen is daar ook plaats voor de dieren. Maar we mogen niet volstaan met dat verwachten! De Here vraagt iets van ons! En dan denk ik o.a. aan de woorden van Micha: Niet anders dan recht te doen en getrouwheid lief te hebben en ootmoedig te wandelen met uw God. Zó horizontaalistisch en concreet spreekt de Bijbel. In dit geheel past het volgende kerstgedicht van Muus Jacobse.

Een kerstlied naar Amos

*De Heer zegt: ik haat de feesten
Waar Ik met mijn komst toe dien.
Uw brandoffers, uw mestbeesten,
Ik kan ze niet luchten of zien.*

*Uw liederen kan ik niet horen.
Uw getokkel en uw getier
Van „ere zij God in den hoge”
En „vrede” zit Mij tot hier.*

*Uw preken kan ik niet volgen.
Ik ben moe van alle gepreek.
Laat het recht als water golven,
Laat het vloeien als een beek.*

*Wel hebt gij sinds oude dagen
Uw kaarsen voor Mij gebrand,
Maar een koning rondgedragen,
Een stergod van eigen hand.*

*Daarom zal Ik mijn vierschaar
spannen,
Wanneer Ik tot u kom,
En u uit mijn ogen bannen
Verder dan babylon,*

Spreekt de Heer.

Er is een nieuwe bundel gedichten verschenen van Jaap Zijlstra: Gij roept het licht tot koning uit. Ik vind het een mooie bundel en neem als eerste passend voorbeeld over:

Gebod om goedheid

*Geprezen zijn Gij, o God,
die eeuwig leeft.
Hoe wonderlijk
dat Gij naar ons omziet.
Hoe onbegrijpelijk
dat Gij uw handen
naar ons uitstrekt.*

*O Gij, die liefde zijt,
help ons om liefde te bewijzen
aan de ander.
Dank U voor al wat leeft,
de vissen her en der,
de vogels wijd en zijd.*

*Wees met de wereld, Heer,
die wij bewonen,
de aarde,
zo verbazend mooi gemaakt.
Help ons om goed te zijn
voor wat Gij hebt geschapen.*

Een andere bundel die ik wil noemen, is: Een Lied van Verlangen, geschreven door Co 't Hart. Wie van eenvoudige pastorale gedichten houdt, kan daar goed terecht. Het volgende sluit aardig aan bij mijn onderwerp:

Schuldig

*De vissen zijn vergiftigd
en sterven bij de vleet.
De Noordzee krijgt het afval,
waar niemand raad mee weet.*

*De regen is geen zegen,
maar laat door brandend zuur
de groene bomen sterven.
Er komt van uur tot uur,*

*meer gif in land en water
en waarheen ik ook vlucht,
ik adem toch de dood in
van een verziekte lucht.*

*De rampen zijn verhevigd.
Wat komt na Tjernobyl?
De groten dezer aarde
eisen mijn lijf en ziel.*

*Ik ben met hen verweven,
ik doe aan zoveel mee,
ben energieverslinder,
rij auto, kijk T.V.*

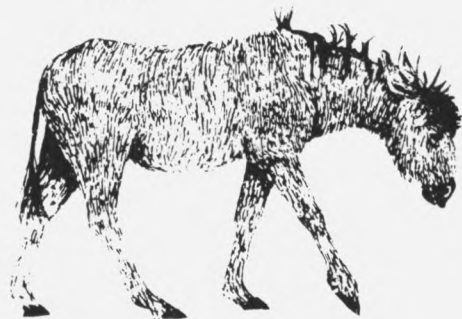
*Beangst zie ik voor ogen,
hoe Gods woord wordt vervuld.
De aarde is aan 't sterven
en daaraan heb ik schuld.*

En nu moet ik terugkomen bij de os en het ezeltje. Dit is een misschien niet erg alledaagse bijdrage geworden. Laten we besluiten met een al even weinig alledaags gedicht. Wie het geschreven heeft, weet ik niet; het komt uit het blad Margriet. Leest u het maar als indirecte Lyriek: het ezeltje vertolkt de gevoelens en gedachten van de dichter. Misschien ook wel een beetje die van u en mij. En van de os.

Ik wens u goede kerstdagen en een gezegend nieuw jaar!

Het ezeltje

*Mijn God, hebt Gij mij
geschapen om altijd over de weg
te lopen
en zware lasten te dragen
altijd,
en om geslagen te worden,
altijd!
Geef mij veel moed en
zachtaardigheid.
maak dat ik eens begrepen word
en dat ik geen behoefte
meer heb
om te schreien,
omdat ik mij zo moeilijk
uitdrukken kan
en men de spot met mij drijft.
Maak dat ik een lekkere distel vind
en dat men mij de tijd laat
hem op te knabbelen.
Maak dat eens de dag komt
waarop ik mijn broertje van de
Kribbe
zal ontmoeten.
Amen*

Een Lied van Verlangen, geschreven door Co 't Hart, uitgegeven bij Kok, Kampen, omvang 48 bladzijden, prijs f9,90.

Gij roept het licht tot koning uit, door Jaap Zijlstra, dezelfde uitgever, 50 bladzijden, prijs f12,50.

De Franse kerken en wij

De Franse kerken, dat is het kleine kerkverband van de Evangelische Gereformeerde Kerken, waarmee de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken officieel in relatie staan. Hun Franse afkorting is: E.R.E.I. Deze kerken onderhouden via hun synodale commissie ook goede contacten met de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk.

Het zal U inmiddels bekend zijn, dat er sinds enkele jaren een stichting bestaat, gevormd uit leden van beide eerstgenoemde kerkgemeenschappen, die zich belast heeft met het vinden en geven van materiële steun voor projecten, die vanuit Frankrijk ons worden voorgesteld. Namens deze Stichting schrijf ik, niet voor de eerste keer, dit stukje.

We hebben ons wel eerder aan U gepresenteerd. Behalve onze steunverzoeken kreeg U van ons op aanvraag ook een lijst met adressen en verdere gegevens van de gemeenten van dit kerkverband, samen met een kaartje dat aangeeft waar U in Frankrijk deze kerken vinden kunt. Het is ons gebleken, dat velen in hun vakantie van deze mogelijkheid geprofitteerd hebben en contact gemaakt hebben met deze Franse christenen. Deze mensen zijn daar zo blij mee en reageren zo hartelijk op deze ontmoetingen! Misschien bent U ook wel van plan om de komende zomer naar Frankrijk te gaan. Maak dan van deze mogelijkheid gebruik! De gegevens kunt U nog steeds bij ons aanvragen.

Het was dit jaar 50 jaar geleden, dat dit kerkverband apart bleef staan, toen de meerderheid opging in het grote kerkverband van de Eglise Reformée de France. Omdat in die kerk de belijdenis niet werd gehandhaafd, was het hun onmogelijk om erin mee te gaan. Toch is ook binnen de E.R.E.I. het overeind houden van een kerkverband van gereformeerde belijdenis nooit eenvoudig geweest. Veel hebben zij te kampen gehad, en nog, met innerlijke zwakheid, zeer kleine aantallen kerkleden en een gebrek aan gereformeerd inzicht. Het is heel goed, dat er in onze kringen een groeiende aandacht voor deze kleine kerken is.

In 1985 heeft de schrijver van dit artikel als eerste een vergadering van de synode van de E.R.E.I. in Zuid-Frankrijk mogen bijwonen als afgevaardigde van de Christelijke Gereformeerde Kerken, maar mede namens de Nederlands Gereformeerde Kerken. Dit jaar was het ds J. Horsman, die dat namens laatstgenoemde kerken deed, maar mede vertegenwoordigend de eerstgenoemde kerken.

De Franse synodale commissie staat op het standpunt, dat de kerken daar zelf voor de exploitatie van hun gemeentelijke arbeid moeten zorgen. Alleen voor bijzondere projecten wordt een beroep op hulp van buitenaf gedaan.

De hulpstichting van beide kerken richt zich van tijd tot tijd tot de kerkeraden en tot andere belangstellenden. Dank zij de binnengekomen giften, opgeklommen tot f15.000,-, konden wij een bedrag van 35.000 francs opsturen voor het ene plan, nl. huisvestingskosten van evangelisatiewerk in Rodez in Zuid-Frankrijk en in Gif-sur-Yvette bij Parijs. Bovendien konden wij dezer dagen nog eens 10.000 francs sturen voor een tweede project, nl. ambulante evangelisatietraining door twee predikanten.

Regelmatig krijgen wij ook brieven van mensen, die in contact geweest zijn met Franse christenen, of van gemeenteleden, die iets voor de kerk daar willen gaan doen. Voor dat laatste is ons een plan voorgelegd, nl. het meehelpen in jeugdkampen van de kerk, door jongeren die Frans spreken maar vooral ook, die zelf door de Bijbel gegrepen zijn, zodat ze gewillig en in staat zijn om mede leiding te geven aan het jeugdwerk van de kerk daar.

Ja, dat is het wat van ons gevraagd wordt: financiële en morele, geestelijke steun aan de Franse Kerk.

De secretares van de synodale commissie daar, ds A. Lewin (zelf een Engelsman, die zijn leven wijdt aan de opbouw van het kerkelijke leven in Frankrijk), zei tegen ons: Vergeet niet, dat het gereformeerde credo drie eeuwen weggeweest is in Frankrijk. Maar in de E.R.E.I. zien we het, met moeite, terugkomen. Een grote stimulans daarbij is de Vrije Theologische Faculteit in Aix-en-Provence.

Een hoogleraar uit Aix zei vorig jaar tegen mij: Uw kerken in Nederland onderhouden een theologische hogeschool. Dat is prachtig. In Frankrijk doen we het andersom: vanuit de faculteit in Aix mogen we in Frankrijk weer kerken stichten.

Veel uit het kerkelijk leven in Frankrijk ontgaat ons. Zo werd ons toch verteld, dat de gemeente van Toulouse onlangs

Ds K. Boersma te Rotterdam is voorzitter van de Stichting Steun Geref. Kerken in Frankrijk.

stond voor de aankoop van het kerkgebouw dat ze eerder in huur had. Een gemeente van ca. 40 personen bracht zelf al 500.000 francs op, maar voor een aantal kortlopende leningen moest nog een oplossing gevonden worden. Dezer dagen ontving ik het Franse kerkblad „Christ et France – Sur le Roc”. Daarin wordt verteld over de overstromingen in Zuid-Frankrijk in oktober j.l. Het was bij ons wel enigszins doorgedrongen. Maar het kerkblad vermeldde, dat er wel geen eigen gemeenteleden getroffen waren, maar dat wel het kerkgebouw een schade heeft van meer dan 200.000 francs. Zustergemeenten kwamen te hulp.

In de laatste synode is de noodzaak besproken, te komen tot een veel betere vorming en toerusting van kerkeraadsleden en gemeenteleden, om het leven en het getuigenis van de kerk te versterken.

Zowel de oudere, gevestigde gemeenten, als die welke onlangs door evangelisatiewerk zijn ontstaan, zouden een enorm profijt van zo'n werk kunnen hebben. Men zou er een predikant voor moeten kunnen vrijstellen; hij zou ook de broodnodige literatuur moeten vervaardigen. Men zag de noodzaak, maar er is geen geld voor beschikbaar. Zo is er veel. Maar er is weer vraag naar diezelfde bijbelse leer, die in de zestiende eeuw Frankrijk had doordrenkt, en die er bijna was uitgeroeid.

We zijn blij, iets van ons werk te kunnen schrijven. In september j.l. hebben we alle kerkeraden een brief geschreven. Maar door verandering van het briefhoofd hebben we iets heel wezenlijks weggelaten: de vermelding van bank- en gironummer van de stichting. Dat verzuim wordt bij deze nog even goedge maakt: bankrekening 31.34.14.629 Rabobank, Delft, ten name van Stichting Steun Gereformeerde Kerken in Frankrijk, giro van de bank 441131.

De Here zegene de kerk in Frankrijk; Hij zegene ook het werk van onze stichting.

Terloops

Over koster

Als kind had ik het niet op koster. Ik vond de koster in de gereformeerde kerk van Zaltbommel nogal bazig en ging hem graag uit de weg. Dat was niet gemakkelijk voor me, want hij was de vader van een vriendje van me. Hoe dat zo is gekomen, weet ik niet. Misschien heb ik het boekje van Van der Hulst over de boze koster te vaak gelezen. En als er nu iemand is die denkt, dat ik een kwaad geweten had, die heeft het mis. Nooit heb ik een poging gedaan wat uit de collectezak te halen. Zelfs de begeerte daartoe is nooit bij me opgekomen. Bij één van m'n zussen wel. Ze zegt echter nooit tot de daad te zijn gekomen.

Opeens ging ik anders denken over koster. Dat was toen ik verliefd werd op de dochter van een koster. Alles werd toen anders en ik ging o.a. inzien, dat een koster eigenlijk geen gemakkelijk baantje heeft. Hij doet de dingen nooit voor iedereen goed. Er is er allicht één, die wat aan te merken heeft. De een vindt het te warm in de kerk, een ander vindt het te koud. Om maar iets te noemen! Ik denk, dat je het in het kosterstak alleen volhoudt, als je je eigen gang maar gaat. En ja, misschien lijkt dat dan wel wat bazig.

In Israël waren er dorpelwachters bij de tempeldienst en daarom noemen we onze koster ook wel eens zo. In Psalm 84 zingen we over een dorpelwachter. 'Ik verkeer veel liever needrig aan uw drempel dan dat ik aanzit, hooggeacht waar men de HERE God veracht'. Deze psalm is 'van de Korachieten'. De Korachieten deden in de tempel dienst als zangers (2 Kron. 19 : 19). Ze namen een vooraanstaande plaats in en bij hun dienst vergeleken, was de dienst van een dorpelwachter een nederige. Ze zouden echter liever een dorpelwachter zijn dan te vertoeven in 'de tenten der boosheid'. Mochten er zijn, die het kosterstak vandaag ook wat minder vinden dan b.v. het ambt van ouderling of diaken, dan vergissen ze zich. Het kon mijn schoonvader in ieder geval niets schelen wat de mensen er van dachten; hij zong het vers uit Psalm 84 altijd uit volle borst mee. Vroeger hield het kosterstak meer in dan tegenwoordig. In Rijswijk (niet bij Den Haag, maar in Gelderland) moest in 1653 een koster worden benoemd en van hem werd verwacht, dat hij o.a. 'die jonghen (zou) leeren singhen, leesen und scriven...' Ook

had een koster toen geen vast salaris. Dat was misschien niet zo erg, want met die vaste salarissen van koster is het nooit zo best gesteld geweest. De koster van Sint Maartenskerk te Zaltbommel kreeg vroeger per handeling uitbetaald. In een oude kerkrekening van 1534-1549 werd o.a. het volgende genoteerd:

'Item noch heeft die custer van die middach clock te cleppen en de te luijden, van die kerckmeijsters tweijntich Stuivers...'

En dit:

'Item dat hij die tafel op doet van den ghilden wegghen een mengelen (0.75 liter) wijns'

Met kosterbenoemingen ging het vroeger ook niet altijd even vlot. Toen in 1562 in de algenoemde plaats Rijswijk een koster moest komen werd een zekere Willem

Henricks gekozen. De pastoor dacht, dat hij paus was en probeerde de benoeming te verhinderen. De aanhangers van Willem Henricks stelden kort en bondig, dat, als er een andere koster zou worden benoemd, zij die 'wolden slaen und mitten haere uyt der kercke sliepen'. Toch kreeg de pastoor gelijk, toen de zaak voor het gerecht kwam, met als gevolg, dat beide kandidaten moesten worden geëxamineerd (vooral voor het schoolmeesterschap). Toch lachte Willen Henricks het laatst en dus het best, want om een of andere reden kreeg hij de fel begeerde baan.

—o—

Wat is de les voor vandaag? Onder meer, dat de koster zijn loon waard is. Evenals — om er nog één te noemen — de organist.

Boekbespreking

Dr J. Verkuy, Ds J. M. Snoek, Intern beraad in verband met de relatie tussen Kerk en Israël.
J. H. Kok, Kampen 1988

In Trouw van zaterdag 10 december j.l. werd een onderzoek naar anti-joodse beeldvorming in kinderbijbels besproken. Tot die anti-joodse beeldvorming zou — je gelooft haast niet dat het er staat — ook behoren het gebruik dat van het Oude Testament gemaakt wordt om aan te tonen dat Jezus de ware messias is. Deze enormiteit was voor mij juist voldoende om mij ertoe te brengen nu eindelijk toch maar eens het mooie boek te bespreken van prof. dr J. Verkuy en ds J. M. Snoek 'Intern beraad in verband met de relatie tussen Kerk en Israël', zoals ik me al eerder voorgenomen had. Ik had het boek na lezing, in het voorjaar al, een tijdje weggelegd omdat ik het er zo verschrikkelijk mee eens was, vooral met de bijdragen van professor Verkuy. Bang voor mijn eigen enthousiasme had ik mezelf een procesje van rijping opgelegd. Maar ik kan het niet helpen: na herlezing komt de vreugde weer met krachtige golven naar boven. Wat fijn, deze gezaghebbende stem die liefdevol naar beide kanten opkomt voor de christelijke identiteit in het gesprek tussen kerk en synagoge!

De twee auteurs van het boek hebben elkaar op veel belangrijke punten gevonden, zodat de band van het boek die hen tesamen houdt geen knellende is. Toch verschillen ze ook weer aanzienlijk, vooral in spiritualiteit. De toon bij Snoek is vooral die van: wees jezelf, kerk! (p. 114), terwijl Verkuy meer een belijder is die zich met het evangelie

ook naar de Joden toe een schuldenaar weet. Ds Snoek valt met zijn pleidooi voor meer evenwichtigheid nog niet uit de hedendaagse toon, maar prof. Verkuy heeft de moed zich uitermate kwetsbaar op te stellen, wanneer hij (bijvoorbeeld) schrijft: „Van zijn (Christus) reddende genade mogen wij allen leven, joden en niet-joden. En wie leeft van zijn reddende genade weet zich naar het woord van Paulus 'een schuldenaar van Joden en Grieken' om bij ieder Jezus Christus aan te bevelen als degene die ons met God verzoent en wiens genade wij allen van hartslag tot hartslag nodig hebben om tot een nieuw leven te komen. Daarom kunnen en mogen christenen over hem niet zwijgen" (p. 82). Het is wel terecht dat beide auteurs hun bijdragen afzonderlijk ondertekenen, al is het fijn dat ze het hier en daar ook gezamenlijk kunnen doen.

Als ik voor professor Verkuy het woord 'kwetsbaar' gebruik, denk ik trouwens niet aan de synagoge en haar vijandschap tegen het evangelie. Het pijnlijke is vandaag dat je juist van je medechristenen de wind van voren kunt krijgen, wanneer je in het gesprek met de Joden van je Heiland wilt getuigen. Dat is weliswaar goed te begrijpen wanneer je let op het belaste verleden dat op de kerk drukt, maar vooral professor Verkuy is terecht van mening dat de beschaming daarover niet zover mag gaan dat je je Joodse medemens het ene nodige onthoudt. Dit boek is dan ook geschreven om de christelijke kerk, zonder te verdoezelen wat gebeurd is en zonder te overdrijven wat verzuimd is, over haar diepe identiteitskrisis in haar verhouding tot Israël heen te helpen. Vandaar ook dat in de titel sprake is van 'intern beraad'; de kerk moet met zich zelf klaar komen en daar willen beide auteurs hun bijdrage aan leveren.

Een veelheid van onderwerpen wordt aangesneden: natuurlijk Romeinen 9-11, dan de geschiedenis, ook die van de tweede wereldoorlog, vervolgens het gevoelige onderwerp 'joden-zending', voorts het gesprek over de Schriften, wie is Jezus?, de belijdenis van Gods drieëenheid, de belofte van het land, het politieke zionisme en de Palestijnse kwestie, om het maar bij het belangrijkste te laten. De behandeling van dit alles moet wel beknopt zijn want er zijn maar 134 pagina's. Toch worden er in het kort heel wat mooie en bruikbare dingen gezegd. Wat het boek ook zeer waardevol maakt is dat op het eind een beschrijvende oriëntatie in de literatuur over de verschillende onderwerpen wordt geboden. En een verklarende woordenlijst besluit het geheel.

Opvallend is dat bij alle belijndheid van het boek de oekumenische openheid naar de Joden toe niet verloren gaat. Ook professor Verkuyt beklemtoont dat er heden ten dage een unieke situatie in ontstaan waarin christenen en Joden in (de mogelijkheid van) een vrij en ongedwongen gesprek zijn gekomen en waarbij rabbijnen op een gereformeerde synode vragen kunnen stellen over het christelijk geloof. Hij staat daar positief tegenover, ook al zet hij overigens de christelijke puntjes nog zo op de i. Geen sprake van dus dat er gepleit wordt voor een egelstelling van de kerk naar Israël toe. Ik denk dat wij van de kleine gereformeerde kerken, die nogal handig zijn in het sluiten van deuren, hier goed naar moeten luisteren. Enig idealisme is Verkuyt trouwens niet vreemd als hij in dit verband spreekt van een *roeping* tot *wederzijds* getuigenis (p. 42 e.v.). Dat wederzijdse van het getuigenis komt er niet zo uit, vind ik. Trouwens, wat verwacht Verkuyt op dit punt eigenlijk van Joodse zijde? Beleeft de synagoge het getuigenis naar de christen toe wel als een roeping?

Van een opmerkelijke ingehoudenheid is Verkuyt's uitleg van Romeinen 9-11. Weliswaar gelooft ook hij, zoals de meeste schriftverklaarders vandaag, dat ons een uiteindelijke volksbekering van Israël in het vooruitzicht is gesteld (p. 14 e.v.). Maar dat neemt bij hem niet de vorm aan van twee bedelingen: eerst de volheid der heidenen en dan de volheid van Israël, zoals volgens die twijfelachtige uitleg van Rom. 11 : 26 eigenlijk zou moeten. De nadruk valt bij hem juist op het *naast* elkaar, alsdan, van joden-christenen en heiden-christenen en het gezamenlijke besef van onafscheidelijke verbondenheid. Maar, zo werp ik tegen, je krijgt dan eigenlijk meer deze voorstelling dat de rest uit Israël die heel de geschiedenis door tot Christus' gemeente wordt toegebracht, op het eind een uitbreiding zal ondergaan tot een behoorlijk groot aantal. Wel, dat zou kunnen, al wordt ook dat strikt genomen niet beloofd. Ik zelf

Oudejaarsdag

*Hier staan wij Heer, als op de eerste dag,
Nog even boos, en evenzeer geschonden,
Met onze taaie, nooit verwonnen zonden,
Hier staan wij, met nog even slecht gedrag.*

*En weten, dat het nieuwe jaar ons wacht,
Dat oud zal worden in een steeds gewagen
Van enkel strijd en niets dan nederlagen.
Met aan het einde weer dezelfde klacht.*

*Breek dan maar aan ons leven als het moet,
Maar houd Uw handen naar ons uitgestoken.
Als wij maar steeds, hoe blind ook en gebroken,
Genezing mogen vinden in Uw bloed.*

(uit: Ruimte, december 1954)
F. Strijk-Braunius

groeit nog steeds in de overtuiging dat de zin 'geheel Israël zal behouden worden' eschatologisch van aard is en dat alle inspanningen om die behoudenis *voor ons zichtbaar* in de geschiedenis te situeren, vruchteloos zijn. Als wij met de oude berijming van psalm 130 zingen 'Hij maakt op hun gebeden / gans Israël eens vrij / van ongerechtigheiden', dan zoeken we voor dit gebeuren toch ook een plaatsje in de historie? Het gaat dan juist om de voltooiing van de geschiedenis waardoor Gods werk gereed komt: gans Israël, dat is Gods Israël (Gal. 6 : 16), dat zijn de stammen des HEREN (Ps. 122 : 4), dat zijn de honderdvierenveertig duizend van Openbaring 7. Voor ons is dat de schare die niemand tellen kan; geen mens die dat totaal overziet. God echter kent degenen die de zijnen zijn.

Ik heb ook nog bedacht dat het eigenlijk niet toevallig is (en weer heb ik het oog op professor Verkuyt) dat het een door-knede *zendingsman* is die zijn stem zo indrukwekkend verheft tegen de verjoodsing van het christelijke geloof. Dat merk je heel duidelijk op p. 99 waar Verkuyt in gesprek is met die christentheologen die het *christocentrische* voor het *toracentrische* denken willen inruilen en die een verkiezingsleer in joods-partikularistische zin drijven, en tegen hen zegt: „Wie van de God van Israël een stam-god maakt en van de godsdienst van Israël een stam-gods-dienst, tast het hart van de wet en de profeten aan en vergrijpt zich aan de majesteit van de God van Israël, die geen stamgod is, maar de God van alle volkeren en wiens verkiezing zich via zijn omgang met Israël en via Jezus Christus richt tot alle volkeren”. Evenwichtig wordt hier recht gedaan aan het bijzondere van Israël en de algemeenheid van Gods heilsbedoeling. Het is eveneens terecht dat Verkuyt van de judaïseringstendenzen een uitdoving

vreest van het zendingsvuur dat hem zelf altijd zozeer heeft bezielde. Maar met zijn zendingselan wekt Verkuyt ook bij anderen ergenis op, zoals wel gebleken is uit reacties op wat hij over de islam geschreven heeft. De christelijke identiteitskrisis doet zich dan ook niet alleen naar de Joden toe voelen en is daarom ook niet geheel te verklaren uit de Holocaust of de Shoa. Ze komt ten diepste voort uit het losraken van de band met Jezus Christus zelf en een zich weinig aangesproken voelen door zijn verlossing.

Heel mooi en fair tenslotte vind ik het dat professor Verkuyt een lans breekt voor de eigen plaats en het bestaansrecht van de Messias-belijdende Joden (p. 108 ev.). Zij immers zijn het met name die bij de liefderijke omhelzing die Israël vandaag vanwege de kerk ten deel valt, doodgedrukt dreigen te worden. Aardig is het dat hij de brief aan de Hebreëen aanwijst als aan hen geschreven (p. 112).

Samengevat: van harte aanbevolen!

H. de Jong

Ontvangen boeken

Isaac da Costa (1798-1860), De lier die sinds lang niet meer ruiste. Een bloemlezing uit zijn gedichten, samengesteld en ingeleid door Mies Vreugdenhol. 48 blz., f9,90; ISBN 90-6140-178-0 Uitg. De Groot Goudriaan, Kampen.

Prof. drs. H. M. Ohmann, Wie kent uw toorn?

Het Oude Testament over de toorn van God. 195 blz., f25,50. ISBN 90-6047-909-2. Uitg. Oosterbaan & Le Coin-tre, Goes

Boekbespreking

Dr G. Puchinger „Kuyper-herdenking 1987”

Vijf opstellen en lezingen ter gelegenheid van de herdenking van de honderdvijftigste geboortedag van Abraham Kuyper, 29 oktober 1987, uitg. Kok, Kampen, 56 blz., prijs f12,50.

In deze bijdragen legt de schrijver bijzonder het accent op 'het religieuze aspect van Kuypers persoon en werk, want eerst van daaruit is het mogelijk oog te krijgen op het veelzijdige levenswerk van de zo zeer zelfstandige zoeker dr Abraham Kuyper, die gedurende zijn gehele leven van jaar tot jaar steeds zijn eigen weg zocht en vond.' (omslag)

De schrijver is sterk geboeid door de persoon van Kuyper en diens levenswerk; hij publiceerde verschillende studies daarover, o.a. een eerste deel van een meervoudige Kuyper-biografie. Daarbij heeft hij de beschikking over K's archieven, die bij de Vrije Universiteit te Amsterdam zijn ondergebracht. We mogen wensen dat deze biografie compleet zal kunnen verschijnen, ook omdat daarin een tekening van de gereformeerde wereld van rond de eeuwwisseling een plaats zal krijgen en de relatie daarvan met onze geschiedenis zal blijken.

Dr Puchinger heeft zich als historicus niet alleen een omvangrijke, maar zeker ook een zware taak gesteld. Hij zegt daarvan:

„Idealiter kan (...) alleen hij geschiedenis vertellen en schrijven, die de afschuwelijke en 'verheven' diepten der ziel enigermate uit eigen levenservaring kent; die niet alleen *denkt* over het verleden, maar er ook over heeft *na-gedacht*. Verdriet en vreugde, wanhoop en voldoening, tegenslagen en geluksmomenten, mislukkingen en succes werken er aan mee om ons te vormen tot historicus, waarbij wij moeten bedenken dat *een ieder* historicus is, zodra hij over het verleden en over personen uit het verleden nadenkt. Want of wij ons verleden willen vergeten of in stand wensen te houden, of wij het kwijt willen of er dankbaar voor zijn (ook de combinatie is mogelijk!), of wij het waarschuwend voor ons zien opdemen of er op willen voortbouwen, geen onzer komt ooit geheel van 'zijn' verleden los, ook een 'geestesvolk' niet, dat wil zeggen een volksgroep die een zeer bepaald geestesleven heeft ondergaan of heeft voortgebracht" (41/2).

In het voor ons liggende boekje komt dit sterk tot uiting. De strijd van de jonge Kuyper, student aan de universiteit te Leiden, waar hij geleidelijk het modernisme en de gevaren die het met zich bracht ging onderkennen. Zijn 'eerste bekering', zodat hij ontdekt werd aan zonde, berouw, genade. Daarna zijn

predikantschap te Beesd, waar hij door een deel van zijn gemeente de Waarheid van Gods Woord, zoals die in de reformatietijd is beleden, ging verstaan, zijn 'tweede bekering'. Dr. Puchinger tekent ons dit duidelijk en boeiend, voor een deel puttend uit brieven, die Kuyper aan zijn verloofde schreef. Daar, in die eerste gemeente, ging een wereld voor hem open; hij –man van de daad – kwam onder de greep van Gods Woord en zag zich in idt land, waar liberalen en ethici het leven beheersten, een taak gesteld. In de kerk, in de politiek, in het maatschappelijk leven.

In de jaren na Beesd, toen hij in Utrecht en Amsterdam predikant was, bracht Kuyper onvermoeid de eisen van Gods Woord naar voren, werd hij een strijder, die de anthithese – de steeds zich openbarende tegenstelling tussen de dienst van God en die van de door mensen ontworpen gedachtenspels en stelsels – stelde ('de religieuze Kuyper'). Kuyper was een 'spiritueel schrijver', die de bladen die hem ter beschikking stonden („De Heraut" en „De Standdaard") gebruikte voor zijn oproep tot reformatie en daarin leiding trachtte te geven aan op gang gebrachte ontwikkelingen en in concrete situaties.

Vragen we nu naar de betekenis daarvan voor het heden, dan laat dr Puchinger ons o.m. zien dat Kuyper „in 'zijn' kerk trouwe volgelingen schiep tot in het tweede en derde geslacht, die echter veelal meer gekenmerkt werden door confessionele discipline rondom de door Kuyper opgebouwde theologie, dan door theologische creativiteit, terwijl het politieke instituut dat hij schiep tegen zijn onderdom geleid werd door hoogbegaafde talenten (...), maar die moeilijk met Kuyper samenwerkten, omdat Kuyper ze nauwelijks een eigen politieke creativiteit en de daarvoor nodige speelruimte toestond." (50) Tegenstanders van hem zagen niet dan „een drijver en een volksmenner, die mogelijk met de beste bedoelingen maar tevens op wereldse wijze het werk Gods voorstond en volgens hen dus in geestelijke zin tegenstond" (53).

Op dit punt ben je geneigd de auteur te vragen waarom hij enkel ons een beeld van de strijdende Kuyper voorschotelde. Er is toch in dit leven méér op te merken. „De religieuze Kuyper" betoonde (soms ook) een diepe afhankelijkheid van de HERE. Dat komt wel bijzonder uit in de bundel meditaties, die hij naliet. Bladerend in het boekje „Voor een distel een mirt" (6e druk,

1927) kwam ik de volgende passage tegen:

„En telkens rees in uw zoekend hart weer de bange vraag op: Hoe kan het bestaan, dat die Heere des hemels en der aarde naar zulk een nietig en doem-schuldig wezen de hand van trouwe als naar een *bondgenoot* zou uitstrekken!" (29) en hij gaat dan verder met er op te wijzen hoe het zwakke geloof gesterkt wordt door de sacramenten. Dat accent, die nederige afhankelijkheid vind je in Puchingers geschrift niet. Opmerken wat God de HERE doet, we signaleerden het reeds in een vorige bespreking (in het nummer van 25 november jl.) lijkt de historicus minder tekenend voor de figuur Kuyper. Maar ook zo is hij instrument in Gods hand geweest, de grote Kuyper. Dat na te gaan is óók de moeite waard.

M. de Jonge, Voorburg

Ontvangen boeken

Sipke van der Land (samenst.) De mooiste kerstgedichten van vroeger en later. 48 blz., f13,25 ISBN. 90-242-4427-7. Uitg. J. H. Kok, Kampen.

Henk Binnendijk, Zoals Mozes. (opstellen) 107 blz., f10,50; ISBN. 90-242-4426-9 Uitg. J. H. Kok, Kampen (i.s.m. de Evangelische Omroep).

Dr. W. van 't Spijker en drs. L. C. van Drimmelen (red.), Inleiding tot de studie van het kerkrecht. 231 blz., f37,50; ISBN. 90-242-3324-0. Uitg. J. H. Kok, Kampen.

Henk Kamsteeg, Visie voor vandaag. Overdenkingen. 128 blz., f19,50; ISBN. 90-242-4495-1. Uitg. J. H. Kok, Kampen.

M. Koffeman-Zijl, Wat liefde kan. Gedichten. 48 blz., f9,90; ISBN. 90-242-4496-1. Uitg. J. H. Kok, Kampen.

Mieke de Jong, Kinderen van mijn hart. Gedichten. 56 blz., f9,95; ISBN. 90-242-4325-4. Uitg. J. H. Kok, Kampen.

Kerknieuws

Radio-kerkdienst op zondag 1 januari a.s.

Op zondag 1 januari wordt de middagdienst van de kerk te Zaandam uitgezonden via radio 5.

Voorganger in deze dienst is drs L. G. Compagnie. De dienst vangt aan om 17.00 uur.

Ned. Geref. Kerk van Eindhoven

Emeritering ds E. R. Postma

Per 1 februari aanstaande zal ds E. R. Postma, na een ruim 36-jarige ambtsperiode binnen onze kerken, met emeritaat gaan.

In verband hiermede wordt hem en zijn vrouw een receptie aangeboden, waarvoor de kerkeraad ook oud-gemeenteleden, vrienden en bekenden van dominee en mevrouw Postma van harte uitnodigt. De receptie zal plaatsvinden op zaterdag 21 jan. 1989 van 14.30-16.30 uur in ons Kerkgebouw aan het Frederik Hendrikplein 35 te Eindhoven.

Ned. Geref. Kerk van Eindhoven

Het nieuwe adres van de diakonie luidt: Diakonie Ned. Geref. Kerk Eindhoven, p/a de heer J. W. Mulder, Armagnacplein 32, 5627 BL Eindhoven.

Ned. Geref. Kerk te Haarlemmermeer Oostzijde

Scriba: Dhr. J. van Unen, K. Onnesweg 83, 1433 LG Kudelstaart, 02977-40909. Penningmeester diakonie: Dhr. L. Rijkmans, Noorddammerweg 76-a, 1187 ZT Amstelveen, 020-458419.

Ned. Geref. Kerk van Oegstgeest

De kerkeraad heeft, ter vervulling in de vacature, ontstaan door het vertrek van ds G. de Lange, een beroep uitgebracht op drs W. G. Rietkerk te Utrecht, die voor dit beroep intussen heeft bedankt.

Landelijke Vergadering

De Landelijke Vergadering te Dronten besloot aan elke kandidaat, die beroepbaar is gesteld in de Ned. Geref. Kerken op 1 oktober 1988 of later, een tegemoetkoming in de financiering van een bibliotheek toe te kennen van maximaal f5000,-; en kandidaten, die beroepbaar gesteld zijn in de periode van 1 jan. 1987 tot 1 okt. 1988 recht te geven op een tegemoetkoming van f2.500,-.

Daar de uitvoering van dit besluit is opgedragen aan de Raad van Toezicht en Advies van de Theologische Studie-Begeleiding (T.S.B.), verzoekt deze ieder, die onder deze regeling valt, zich schriftelijk aan te melden bij zijn sekretaris: C. van Leeuwen, Paltzerweg 45, 3722 JA Bilthoven, met opgave van de datum waarop de beroepbaarstelling plaats vond.

Ten aanzien van de kandidaten, die na 1 okt. '88 beroepbaar zijn gesteld, bepaalde de L.V., dat zij bovendien een door de studiebegeleiders goedgekeurde lijst van aangeschafte vakliteratuur moeten insturen, zo mogelijk met nota's.

Het is geen vereiste direct een volledige lijst samen te stellen tot het bedrag van f5000,-. Elke aanschaf kan ingezonden worden, waarna direct uitbetaling volgt, zolang het totaal van de tegemoetkoming niet wordt overschreden.

Commissie Reformatorische Studieavonden

De commissie nodigt u uit om op donderdag 19 januari 1989 een avond bij te wonen, waarop drs A. Kamsteeg, Amersfoort, hoopt te spre-

ken over Geldt vandaag: „Het is alles vrede en rust?”

De internationale politieke situatie in het licht van de Bijbel.

Grote veranderingen in de Sovjet-Unie, een ommekeer in meer dan één voormalige dictatuur en vredes-onderhandelingen aan de orde van de dag. Voor velen is het boeiend, maar ook verwarrend. Hoe kijken we hier tegenaan vanuit de Bijbel?

Drs A. Kamsteeg, die hierover hoopt te spreken, is adj. hoofdredakteur van het Nederlands Dagblad en buitenland-commentator van de Evangelische Omroep.

De bijeenkomst wordt gehouden in het gebouw van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Rijswijk, Oranjelaan 62, aanvang 20.00 uur. Voor meer informatie: ds. W. Smouter, tel. 070-997649.

Theologisch Studie Gezelschap

Het programma van het TSG voor het eerste halfjaar 1989 ziet er als volgt uit:

23 januari 1989: J. Mudde, *De vreugde van het Schriftverstaan*.

27 februari 1989: M. H. T. Biewenga, *Preek H. C.*

10 april 1989: nog niet ingevuld.

22 mei 1989: J. Kiers, *Preek N.T.*

Belangstellende kollega-predikanten zijn altijd van harte welkom. Informatie bij: M. H. T. Biewenga, tel. 05270-16565 of bij J. C. Schaeffer, tel. 055-416737.

Ned. Geref. Kerk van Langerak

Het adres van de emeritus-predikant J. B. Wellmers luidt thans: „Parkzicht” Jac. van Neckstraat 288, 8023 XZ Zwolle. Tel. 038-539376. Postrekeningnummer: 929311.

Gogma

Contact Orgaan Gereformeerde Militairen en Alleenstaanden

Ook dit jaar geven we hier enkele namen en adressen door van mede-broeders en of zusters, voorkomende op onze adressenlijst, die in het buitenland werkzaam zijn. Let wel, we geven (behalve Spanje), alleen adressen door van hen die buiten Europa werkzaam zijn.

De bedoeling is, dat deze mede-christenen een kerst- of nieuwjaarsgroet van u ontvangen.

Om te voorkomen, dat de één alles krijgt en de ander niets, wordt voorgesteld, dat u diegene een kaart of brief zendt, wiens achternaam met dezelfde letter begint als uw naam.

Dus b.v. de Fam. Jansen ontvangt een groet van de fam. de Jong. Komt de letter van uw naam niet voor, dan neemt u willekeurig een andere naam.

Groeten gaarne per luchtpost met het daarvoor geldende tarief.

Ook dit jaar ontvangen alle onze militairen en alleenstaanden (die bij ons bekend zijn) werkzaam in het buitenland, een kerstattentie van het COGMA.

Maar een persoonlijke groet zegt vaak meer dan het mooiste geschenk.

De namen en adressen in alfabetische volgorde: Mej. I.S. Bosker c/o ZOA Refugee Care Netherlands 353 Mei I Ban Pak Chom Pak Chom Loei 42150 Thailand.

S. Colijn ZGK Kouh P-o-Box 239 Sebani-Irian Jaya Indonesia.

A. v. Esch Kpl. T. D. E. Marineno. 39330 Marinepostkantoor Postbus 99999 1000 NB Amsterdam.

W. de Jong, Beatrixlaan 12 Willemstad Curaçao Ned. Snt.

D.W. Korstanje c/o U.M.N. p.o.Box 126 Kathmandu Nepal.

H. Krabbendam 1623 Morris Road Kent Ohio 44240 U.S.A.

Annet Post Sophocles Vennizelou 58 Rethymon Kreta Griekenland.

L.t.z.s.d. 3 K.M.R. marineno. 035240 M.B. Parera Curaçao p.a. Marinepostk. postbus 99999 1000 NB Amsterdam.

H. Strating Oost Jan-Tiel Kavel 44 Willemstad Curaçao Ned. Ant.

H. v. d. Velde JL Manuar Tirtoyosos Selatan / 30 Blok EE 6 Surabaya Indonesia.

Irma Vogel p.a. Mrs. Minoughan, Delbridge-drive Kenwick W.A. 1607 Australië.

B. v. Wijhe c/o U.M.N. p.o.Box 126 Kathmandu Nepal.

F. Zwart marinebasis Parera Curaçao Marinepostk. Postbus 99999 1000 NB Amsterdam.

Zijn er kerkleden zowel van de Ned. Geref. Kerken als van de Chr. Geref. Kerken die niet op deze lijst voorkomen, dan gaarne opgave aan H. J. Bosch Walkottenlanden 40, 7542 MR Enschede. Tel. 053-762272.

l' Abri-programma

1. *Open Huis*: Iedere werkdag van 10.00-18.00 uur in Utrecht.

2. *Lezingen in Utrecht*:

A. *Maandagavond* (1 x per 14 dagen) om 8 uur door Pieter van Kampen. Thema voor de nieuwe cyclus is 'de onzichtbare wereld'.

9 januari '89: 'Bijgeloof' wat is het en hoe beoordelen we het?

23 januari: 'Astrologie en handlijnkunde'

6 februari: 'Stervenservaringen'

20 februari: 'Reïncarnatie'

6 maart: 'Wat is de kern van esoterisch en occult denken en doen?'

20 maart: 'Wat is de christelijke visie op de onzichtbare wereld?' (Wat betekent Pasen in dit licht?)

B. *Dinsdagavond* (1 x per 14 dagen) om 8 uur door Wim Rietkerk. Thema is 'Je eigen tijd onderkennen'

17 januari: 'Leven we in de eindtijd?'

31 januari: 'Wat zijn de tekenen der tijden?'

14 februari: 'Komt er een Duizendjarig Rijk?'

28 februari 'Profetie en utopie'

14 maart: 'De toekomst van onze wereld' (Gaaf de wereld ten onder?)

C. Iedere tussenliggende *dinsdagavond* wordt een l' Abri-film vertoond met discussie. Vanaf 10 januari '89: „Cammon sense christian living” met Edith Schaeffer. Deze avonden worden geleid door Gottfrid van Eck.

3. *Bijbelstudies in Utrecht*: Iedere donderdagavond om 8 uur.

4. *Weekends in Eck en Wiel*:

3-5 februari Thema: 'Het rijk van de schaarste'

Het gaat ons in dit weekend om het tijdsbeeld van de Westerse mens in de tachtiger jaren. Terwijl wij ons op talloos veel gebieden veel machtiger wanen, is er op minstens zoveel gebieden onstellende onmacht. Terwijl overvloed toeneemt, is er op talloos veel gebieden schaarste. Wat zijn er een communicatiemiddelen in een ten diepste communicatieloos tijdperk! Is dit de 'geest van dwaling', waar Paulus van spreekt? (II Thess. 2). We proberen onze eigen tijd te peilen.

Vrijdagavond om 8 uur: Welkom en Bij- 403

belstudie door Wim Rietkerk.

Zaterdag: om 10.00 uur Film 'Oorlog en vrede' door Pieter van Kampen. Om 15.00 uur lezing door prof. Bob Goudzwaard: 'Het rijk van de schaarste'. 's Avond muziek als uitdrukking van tijdsbeeld en levensgevoel (Gottfrid van Eck)

Zondag: om 11.00 uur Samenkomst olv. W. Rietkerk. Om 15.00 uur afsluiting.

10-12 maart Thema: 'Prophetie en utopie' Iedereen spant zich in voor een betere wereld. Naar welk model? Zijn niet alle dromen van een betere wereld een illusie? Is het verlangen naar zo'n wereld niet het hart van alle ideologiën, die de godsdienst in de 20e eeuw vervangen? De apostel Petrus zegt: 'het profetisch Woord is des te vaster' (II Petr. 1 : 19). Wat belooft dat?

Vrijdagavond om 20.00 uur Wekom en Bijbelstudie door Gottfrid van Eck.

Zaterdag om 11.00 uur 'Utopie en profetie' door Pieter van Kampen. Om 15.00 uur 'Wat is ideologie?' door Wim Rietkerk.

Zondag om 11.00 uur samenkomst o.l.v. Wim Rietkerk. Om 15.00 uur afsluiting.

7-9 april Thema: 'Zichtbare en onzichtbare wereld'

De bijbel roept om op te letten op de onzichtbare wereld (Ef. 6). Onze tijd wordt door een aandacht voor de onzichtbare werkelijkheid gekenmerkt. (Zie de maandaglezingen). Moeten we dit positief waarderen?

Vrijdagavond om 20.00 uur. Welkom en Bijbelstudie door Gottfrid van Eck.

Zaterdag Lezing en videofilm door Pieter van Kampen.

Zondag om 11.00 uur Samenkomst o.l.v. H. Geertsema om 15.00 uur afsluiting.

Voor alle weekends geldt: slaapzak en evt. muziekinstrument meenemen! De kosten voor een heel weekend zijn f45,-. Het Zomerprogramma in Eck en Wiel begint in '89 op vrijdag 30 juni met een week over 'Volwassen Bijbellezers' m.m.v. de Zwitserse schoonzoon van Francis Schaeffer, nl. John Sandri.

Uit breder kring

Theologische Hogeschool

Informatie over de studie

Al jaren hebben wij de gewoonte in de maand januari aan hen, die erover denken in de nieuwe cursus aan de Theologische Hogeschool te Apeldoorn te gaan studeren, de nodige informatie te geven. Wie daarvoor naar Apeldoorn komt, kan het een en ander te weten komen over het principiële uitgangspunt van de hogeschool, het studieprogramma, het studentencorps, enz. ieder kan vragen wat hij of zij maar wil.

Op vrijdagmiddag 27 januari 1989 hopen wij elkaar om 14.30 uur in het gebouw van de Theologische Hogeschool te ontmoeten. Wie er belangstelling voor hebben, doen er goed aan als zij zich schriftelijk of telefonisch melden. Het adres van de Theologische Hogeschool is Wilhelminapark 4, 7316 BT Apeldoorn en het telefoonnummer is 055-213156.

EA-conferentie BOUWSTENEN VOOR DE OPBOUW VAN DE GEMEENTE

De Evangelische Alliantie organiseert 9 en 10 januari 1989 een conferentie op De Bron te Dalfsen over 'de opbouw van de gemeente'.

Medewerkers aan deze conferentie zijn:

- Bernd Schlottf: 'De kern van het Evangelie'
- Theo Kunst: 'Kleine groepen'
- Erik Veenhuizen: 'Geestelijke gaven'

De kosten zijn f85,- p.p. all-in. Aanmelding en of aanvraag conferentiefolder: IDEA-SEMINARS, Hoofdstraat 51-A, 3971 KB Driebergen, telefoon (ochtenduren): 03438-13693.

"Hier leer je
nadenken"

De Evangelische School voor Journalistiek, een vierjarige opleiding met een uitgesproken christelijk karakter. Het programma is breed, praktisch en vormend.

Na de ESJ heb je een goede kans op een baan, zowel bij orthodox-protestantse bladen als bij algemene instellingen. Een ideale opleiding als je goed nieuws door wilt geven. De ESJ is door de overheid erkend: je komt dus in aanmerking voor een rijksstudietoelage. Aanmelden voor 10 maart 1989.

Evangelische
Hogeschool

Grote Haag 23, Postbus 957
3800 AZ Amersfoort
Tel: 033-62 17 31

Stuur mij vrijblijvend informatie
over de ESJ

Naam: _____

Adres: _____

Postcode/Plaats: _____

(postzegel is niet nodig)

opb

Evangelische Hogeschool
Antwoordnummer 151
3800 VB Amersfoort Tel.: 033-62 17 31